

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Liber Sextvs Physicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

LIBER VI.

PHYSICORVM.

Sicut libro quinto egit Philosophus de vnitate numerica & specifica motus, ita hoc libro agit de partibus integralibus, ex quibus integratur, & sit vnum continuum, seu vnum quid integratum, & constitutum ex partibus inter se continuatis.

DISPVTATIO XVII.
DE CONTINUO.

Qvia omnes difficultates, quæ sunt de motu, quantu[m] ad hoc æque concludunt de quocumque continuo; propterea consueta est questio[n]es proponere de continuo ut sic.

QVÆSTIO I.

An dentur partes actu in Continuo?

Per Continuum intelligitur hic quocumque compositum ex pluribus partibus integralibus continuatis inter se ac vniis physice sic, ut una pars non possit moueri motu progressivo, quin ceteræ partes, cum quibus continuatur, etiam moueantur, nisi ablata vniione discontinentur, & per hoc facile distingui possunt ea, quæ continuantur, ab ijs, quæ contiguantur, nam hæc, nempe contigua, sunt, quæ tangunt se inuicem absque vniione physica & quorum propterea vnum moueri potest locatiter, immoto altero, vnde nec coſtituunt vnum quid nisi per aggregationem: ex quo patet bene distinxisse Philosophum continua & contingua, quod, quæ continuantur, faciunt vnum quid, quæ vero contiguantur, non faciunt vnum.

Prima sententia est in continuo non dari partes actu realiter distinctas, sed solù in potentia, ante designationem, quæ fit per intellectum, aut per aliqua accidentia distinctæ rationis. Hanc tenent aliqui recentiores citantes pro se Simplicium, Averroem, D.Thomam, Durandum, Capreolum, Gregorium, quos tamen ab hac sententia vindicant alij. Camerarius 2.p. q. 18. absolute ait partes non esse inter se actu distinctas in continuo; sed id explicat sic, ut idem sit, ac partes in continuo non esse actu secundum multitudinem realem, licet sint actu secundum entitatem suam, & eam sententiam putat esse D.Thoma, Scoti, & antiquorum communiter.

Seunda sententia est reuera dari in continuo plures partes actu realiter distinctas ante omnem designationem per quocumque extrinsecum factam. Hæc est sine dubio communissima cum Scoto in 2. d. 1. q. 3. ac 4.d. 1. 2. 9. 4. & D.Tho. 5. met. c. 1. 2. lect. 15. quos prater suos sequuntur Conimbricenses, Ruinus, Suarez, Hurtadus, Averro, Arriaga, Complutenses.

CONCLV SIO

Dantur in continuo quolibet plures partes actu, quæ ante omnem designationem factam per extrinsecum quocumque distinguiuntur realiter. Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam, quæ tam absurdâ Hurtado visa est, & sane merito, ut propterea dixerit nullam esse fæditatem sine amatore, nec fatuatatem sine patrone.

Probatur prima pars primo, ex descriptione continua data à Philosopho, nempe quod sit illud, quod componitur ex partibus copulatis termino communi, ac facientibus vnum: ergo habet partes actu, quod evim actu componitur habet actu partes, ex quibus componitur.

Confirmatur ex definitione, quam dat Philosophus, Quantitatis, quod sit diniſibilis in ea, quæ insunt: ergo

quantitas' habet actu partes in quas potest diuidi, secundum Philosophum.

Respondet Camerarius, solū velle Philosophum, quod in continuo sint partes assignabiles.

Contra: quia si nō essent ibi partes actu, non essent ibi assignabiles, assignari enim in aliquo vere nequit, nisi quod est in ipso actu.

Idem ad confirmationem respondet, solum haberi, quod in continuo sint partes, quoad entitatem, non vero quod ad distinctionem.

Contra: quia eo ipso, quo habent entitates actu, habent actu quod vna non sit altera, & consequenter, quod sint distinctæ.

Probatur secundo: quia totum actuale in hoc distinguatur a toto partiali, quod hoc non habet partes actu, illud vero habet: sed continuum est totum actuale: ergo habet actu partes.

Confirmatur: quia totum, vt totum, dicit ordinem ad partes, ergo totum actuale ad partes actuales, & consequenter, quod est totum actuale, habet partes actu.

Confirmatur: quia ridiculum est dicere, quod Petrus, v.g. non habeat actu manus, pedes, caput: ergo continuum habet actu partes.

Aliqui respondent, continuum conflatum ex partibus heterogeneis habere partes actu, non vero quod componitur ex heterogeneis.

Sed contra: quia tam ridiculum est, Oceanum non habere actu plures amphoras, aquæ, quam vnum dolium aquæ, ac Petrum non habere actu manus, & pedes: ergo etiam continuum homogeneum habet actu partes. Demide eadem est ratio de continuo heterogeneo, ac homogeneo quantum ad hoc: propterea enim homogeneum non haberet actu, quia vniuntur, & ipsum est vnum quid: sed partes heterogeneæ etiam vniuntur, & ipsu[m] est vnum quid: ergo idem de utroque dicendum.

Probatur tertio: quia quando continuu[m] diuiditur, vel diuiditur in partes, quas habet, aut quas non habet. Secundum dici non potest; neque enim partes, quas nō habet, sunt eius partes: ergo dicendu[m] est primum, & consequenter fatendum, quod cōtinuum habeat actu partes.

Confirmatur primo: quia alias, qui diuidet partes ligni produceret illas, quod est absurdum.

Confirmatur secundo: quia duas aquæ ante continuationem erant partes continui in potentia: ergo post continuationem erunt partes actu continui.

Confirmatur tertio: quia inter duas aquas, quæ erant discretæ, & postea continuantur, vel datur vno realis, vel non datur; si datur: ergo datur & ipsæ entitatis aquarum actu; sed neutra ex ipsis est totum continuum: ergo est pars cōtinui, & cōsequēter dabitur pars actu in continuo. Si nō datur: ergo istæ aquæ erunt iam actu post continuationem, sicut erant ante, quod implicat.

Probatur secunda pars Conclusionis: quia vna ex partibus continuo potest esse à parte rei sine altera, & è cōtraria distinguitur realiter ante omnem designationem, que fieret per intellectum vel per aliquid extrinsecum ipsi.

Probatur secundo: quia duas aquæ continuatae antequam vniuntur, erant distinctæ realiter: ergo & postquam vniuntur; quæ enim semel distinguitur realiter, non possunt illa virtute identificari.

Confirmatur: quia per continuationem nihil tollitur ab ipsis, nisi quod tollitur per vniōnem suam ad inuicem, quæ volum, vt continuetur, requirunt habere; sed per illā vniōnem non tollitur distinctione quæ habent, vt vna nō sit altera, alias tolleretur ipsam vniōnem, quia ipsa vniōnem nō potest esse realis inter alias, nisi quorum vnum non sit alterum.

Confirmatur secundo: quia vniōnem realis producta de nouo per actionem realē requirit extrema realiter distincta: ergo ista dues aquæ, si sunt sic vntæ realiter (pro vt esse debent, vt continuentur) distinguuntur realiter.

Confirmatur tertio: quia materia, & forma, non obstante vniōne sua ante omnem designationem, & sunt dues entitatis & distinguuntur realiter: ergo duas aquæ non obstante

Disput. XVIII.

Quæst. I.

571

obstante vniione sua, & erunt due entitatis & distinguuntur realiter aedem enim prouersus est ratio.

Confirmatur quarto, duas illæ entitatis aquæ per continuationem non perdunt suam entitatē: ergo non obstante continuatione habet suas entitatis: ergo & distinctionem, quia hæc est proprietas cuiuscumque entitatis.

Probatur tertio: aqua, qua augetur, habet aliquid actu, quod non habuit antecedēter, antequā augebatur, alias non augeretur; seu, quod idē est, aliquid actu accessit ipsi, quod non habuit antē sed illud, quod accessit, nō est tota aqua: ergo est pars aquæ, & consequēter habet actu iā illam partem simul cum entitate antecedentes, illa pars est realiter distincta ab entitate antecedēti, quādquidē entitas antecedens fuerit existens in rerum natura fine illa parte, quod est euidentissimum signum distinctionis realis: ergo habet partes realiter distinctas.

4. Probatur quarto, specialiter contra Camerariū: secundum ipsum partes secundum suam entitatē sunt actu in continuo: ergo & secundū multitudinem. Probo consequiam, quia illa habent multitudinem realem actu quæ habent multas entitatis realiter distinctas: sed si sūt in cōtinuo partes actu secundū entitatis, erunt ibi multæ entitatis realiter distinctas; ergo erunt in cōtinuo partes actu secundum multitudinem. *Probatur minor*: quia entitas accedēs de nouo est actu in aqua aucta, & illa distinguitur realiter ab entitate, cui accessit, ergo in illa aqua sunt plures entitatis realiter distinctas, & consequēter multæ entitatis, quia per multas enitatis nihil aliud intelligimus quam plures entitatis.

Camerarius quidem in solutione argumentorum videtur hanc difficultatem reducere ad questionem de nomine: nam videtur intelligere per partes distinctas actu, partes non unitas actu, & hoc supposito certum est quod continuum non cōponatur ex partibus actu distinctis. At nos contendimus tantum partes in continuo actu sic distinctas, ut una ex ipsis sit entitas actualis, quæ possit existere absque eo quod existat altera; & hoc plane cōvincunt predictæ probationes, & in hoc sensu solū ventilanda est hæc controvērsia vt sit realis, nam in aio sensu Camerarij est tantum de nomine; & in hoc etiam ipso ille peiorē partem habet; tum quia minus communem; tum quia compositum physicum habet partes suas actu distinctas, secundū omnes non obstante vniione sua, & caput hominis dicitur esse actu distinctum à pede: ergo & partes continui non obstante vniione sua debent dici actu distinctas.

Probatur ultimo conclusio generaliter: quia ideo negant aduersarij partes in continuo actu, & concedunt eas solum in potentia ad vitandas difficultates nostræ, & communis conclusionis sed vel ea difficultates non sunt vilius momenti, vel si quæ sunt, etiam premunt ipsos met: ergo sine fundamento negant illas partes.

5 Obiectus primo secundum Philosophum 8. *Physicorum* & alibi saepè, partes continui non sunt in ipso actu, sed potentia.

Respondeo per hoc eum velle quod non sint in continuo actu diuisi, & discontinuatae à se inuicem, quemadmodum partes contiguae, à quibus propterea per hoc distinguit Philosophus partes continui.

Dicendum Camerarii: si quando Philosophus dicit responding ad argumentum Zenonis, motum posse per transire quantitatem, quia in illo non sunt infinita actu, hoc intelligeretur de infinitis actu, quantum ad diuisiōnem, non tolleret vim argumenti, quia tam difficile est pertransire infinita actu non diuisa; quam diuisa: ergo sic nequit intelligi.

Respondeo primo eodem modo non soluendam obiectiōnem Zenonis, etiā intelligeretur de infinitis in potentia, quia tam difficile est motum pertransire actu infinita in potentia, quam infinita in actu; vnde soluit obiectiōnem explicatus modo nostro, vel non soluit ipsam explicatus modo *Camerarii*.

Respondeo secundū eum, quando dicit motum posse per transire quantitatē, quia in ea nō sunt infinita actu, intelligēdū de infinitis actu categorematice, siue illa infinita

sint diuisi; siue non sint diuisa; vnde hæc replica Camerarij non est ad rem.

6 Obiectus secundo, sequeretur quaestiratem constare ex indiuisibilibus, quod est contra Philosophum, & cōmūnem sententiā, ergo falsa conclusio. Probatur sequela: accipiat certa aliqua pars quantitatis, de illa quāero vtrum distinguitur à qualibet alia parte, necne. Si secundū dicatur, habeo intērum. Si primum, sequitur non esse diuisibilem in semper diuisibilia, quandoquidē actu nō mine cogitante, distinguitur ab illis, in quas est diuisibilis: illud autem quod distinguitur ab illis, in quæ est diuisibile, non est diuisibile in illa; tam ad hoc vt si diuisibile in illa debet illa includere.

Confirmatur: Si continuum esset diuisum in omnes suas partes, illæ essent indiuisibiles: ergo si sit distinctum in omnes suas partes, illæ erunt indiuisibiles.

Respondeo negando sequelam, ad cuius probationem dico, quod quæcumque pars accipietur, illa erit distincta à qualibet alia parte continui, sed non codē modo, nā ab aliquibus, ab illis scilicet quæ in ipsamēt nō includuntur, distinguetur eo modo, quo distinguantur illa quorū neutrū in altero includitūr; ab aliis autē nimirū illis, quæ includuntur in ipsamēt, distinguetur tanquā includens ab inclusō; nec verū est quod illud, quod est distinctum ab aliquibus, non possit in illa diuidi, quando nō distinguitur ab illis, nisi per modum includentis, & inclusi. Nec etiā est verū, quod præterea addit *Camerarius*, hic non queri vtrum una pars continui distinguitur ab alia per modum includentis & inclusi: nam quando queritur de distinctione vnius partis continui ab omnibus aliis partibus, necesse est, vt agatur de distinctione ipsius, etiam à partibus in ipsamēt inclusis.

Ad confirmationem, nego possibile esse suppositum antecedentis, nempe continuo posse esse diuīlum in omnes suas partes, quia quelibet pars, iā quā diuidetur, debebit esse diuisibilis, & consequenter non esset diuisum in omnes partes, quandoquidē remanerent aliquæ partes in quas posset vltius diuidi. Quod si velit argumentum, quod si esset actu diuisum in omnes partes, in quas potest simul diuidi, quælibet pars esset indiuisibilis, negandum est antecedens iuxta sententiam communiorē de constitutione continui ex diuisibilibus.

Addo, hoc argumentum soluendū esse aduersarii, quia tam bene sequeretur partes continui esse indiuisibiles ex eo, quod possit diuidi in omnes suas partes, & quod possit illæ partes distingui, ac ex eo, quod actu diuidatur ac distinguitur in omnes suas partes: sicut tam bene sequitur, quod quelibet pars ex tribus partibus equalibus cōstituentibus lignum tripalmarē, sit palmaris, ex eo, quod lignum actu diuidatur & distinguitur in illas, ac ex eo, quod possit diuidi, ac distingui in illas.

7 Obiectus tertio, sequeretur circulum maiorem æqualem esse minori, & multa alia similia contra sensum. *Probatur* sequela: quia quot puncta essent in maiorī, tot essent in minorī ergo & tot partes.

Respondeo negando sequelam, & distinguo probationem: tot puncta determinabilia, ac tot partes æquales vni certa, nego antecedens, indeterminabilia, concedo antecedens.

Addo, hoc etiam argumentum esse contra aduersarios, quia circulus minor posset diuidi in infinitas partes, & puncta; tam bene, quam maior; ergo esset tam magnus si valer hoc argumentum: ergo sequitur, quod vnu circulus sit æqualis alteri ex eo, quod possit diuidi in tot partes æquaæ ac ex eo, quod diuidatur actu.

Obiectus quartus, sequeretur omnes partes continui posse actu esse diuisas; quandoquidē enim Deus cognoscit omnes illas actu distinctas, posset illas diuidere actu simul: sed hoc est absurdum, quia sequeretur, quod constitueretur ex indiuisibilibus.

Respondeo primo, eodem modo securum, quod possit lignum diuidi in omnes partes simul ex eo, quod Deus cognoscet omnes partes, in quas potest diuidi, vt concedunt aduersarij eū cognoscere, vnde si hoc nō sequatur secundū ipsos, nee sequi debet, quod inferunt cōtra nos

Respondeo secundo negando sequelam cum sua probatione, nam quemadmodum, si signarentur in ligno bipalmari tres partes, duæ non communicantes, quarum quilibet esset palmaris, & alia palmaris constans ex medietate vtriusque illius partis palmaris, licet illæ partes essent determinatae, & actu distinctæ, propter signationem; tamen Deus non posset simul lignum diuidere in illas partes, propter naturam particularem istarum partium, quarum una includit aliquam partem aliarum partium; ita etiam propter naturam partium continui nequit in omnibus simul diuidi, quamvis omnes sint actu, & cognoscantur à Deo.

Cæteræ obiectiones ex his & dicendis facile solvi poterunt.

QVÆSTIO II.

Ex quibus partibus constet Continuum.

SVpposito, quod continuum constet partibus actu, aut etiam potentia (nam sane perinde est quid dicatur quantum ad difficultates sequentes) non est dubium quin continuum tripalmarum constet tribus partibus determinatis palmaribus, quarum quilibet sit diuisibilis in plures alias partes; sed difficultas maxima est; an cōponatur ultimo ex diuisibilibus sic, vt si omnes partes diuisibiles ipsius diuidenterentur, tandem deuenirentur ad diuisibilias, ex quibus & ipsum continuum, & quilibet pars diuisibilis eius componitur.

Prima sententia est, continuum componi ex diuisibilibus. Hæc est Zenonis, quem nuper aliqui recentiores contra Aristotelem fecuti sunt.

Seconda sententia, communissima Scientiarum, Thomistarum, ac recentiorum cum Philosopho, est continuum non compendi hoc modo ex diuisibilibus, sed ex partibus diuisibilibus in infinitum ita, vt nunquam possit dari tantum pars continua, nec de potentia absoluta, quæ non possit saltum diuinitus diuidi in plures alias partes.

Ego sane quod ad me attinet, fateor difficultates vtriusque sententiae huius meū superare captum atque adeo quantum ad rationem attinet, nescire me quæna verior sit; sed quia Doctores communiter conuenient cum Philosopho in secunda sententia, cui etiam fauet Concilium Constantiense sess. 15 dicens errorem esse in Philosophia, quod linea cotinua componatur ex punctis immediatis; propterea iudico probabiliorē esse secundam sententiam; (quamvis Arriaga neget hanc censurā reperiri in ipso Concilio, vt nec in propositionibus, quas Martinus & Cœcilius confirmator WVicclefo & Husio, referentes eorum errores, damnat; sed in appédice addita illi Concilio desumpta ex codice cuiusdam Canonicus Coloniensis; & quidem eo ipso mēdo, vt fateretur Typographus, ac propterea non magna autoritatis) sed probabilitate tamē desumpta magis ex autoritate, quæ ex ratione, non quod non habeat optimas pro se rationes, sed quod non possint meo iudicio soli bene rationes alterius sententiae, sicut nec ipsius rationes à fautoribus alterius sententiae solvi possunt; vnde quamvis opera pretiū sit vtriusque sententiae difficultates, ac fundamenta examinare, tamen non puto cōsultū esse de alterutra publice disputare, nec ingenio tribuendū quācunque sufficienter probare, aut improbare; sicut nec ingenij defectui, si quæcumque ex illis defendens nequeat satisfacere argumentis opponendis, quandoquidem nemo possit illis satisfacere: & hæc sit conclusio mea. Modo difficultates proponam contra vtramque.

Ex quibus partibus constat continuum? Prima ratio est. Prima, & mihi quidem principalissima est; quod si continuum constaret ex diuisibilibus, non haberet extensionem partium extra partes contra sensum omnem & rationem. Probatur sequela: quia diuisibile additum diuisibili non facit maius; ergo duo diuisibilia unita sibi inuicem non occupant plus spatij, quæ vnum solum ex ipsis, nec consequenter infinita, quia est eadem ratio de duobus, ac de infinitis aut quantumlibet multis.

Quod autem vnum diuisibile additum alteri diuisibili non faciat maius, patet, quia deberet tangere ipsum se-

cundum se totum: si enim non tangeret secundum se totum deberet tangere ipsum secundum partē, & sic non esset diuisibile, contra hypothesis: sed si tangat secundum se totum, non poterit correspondere vlli parti spatij, cui alterum diuisibile non correspondet, & consequenter vtriusque non occupabit plus spatij, quam quodlibet seorsim sumptum.

Confirmatur hoc: quia si duo corpora diuisibilia tāgerent se mutuo secundum omnes partes, vt fit in penetratione, non occuparet plus spatij, quam vnum solum ex illis: ergo si duo diuisibilia tangant se secundum se totum, ita vt nulla pars vnius correspōdeat vlli parti spatij, cui non correspondet alterum, non occupabit plus us spatij vtrumque, quam alterum.

Confirmatur secundo: quia si duo diuisibilia immediate iuxta se posita occuparent plus spatij, quā vnum, si superaddatur tertius, vel deberet immediate se habere ad primū diuisibile, vel non deberet. Si deberet: ergo non occuparet plus spatij, quā secundum, vt evidens est, nec consequenter secundum deberet occupare plus spatij, quam occupat primum. Si non deberet: ergo non tangret illud, quod tangit primum, secundum eandem partē, & sic non immediate tāgeret secundum diuisibile, quod tangitur à primo, contra hypothesis.

Confirmatur tertio: quia si duo puncta diuinitus penetrant se, non magis tangent se secundum se totum quam si ponantur iuxta se eo modo, quo debent, vt constituant ex illis continuum: sed in tali casu non occupant plus spatij: ergo nec in casu præsentī.

Aliqui negant puncta posse se tangere, quia tactus proprius pectat ad corpora: sed hoc est reducere rem ad nomen, & non facit ad propositum; quia per tactū nihil aliud hic intelligi debet, quam ita se habere, vt nihil mediet inter illa; sic autem posse se habere duo puncta non est dubium.

Arriaga respondet, ex tactu duorum diuisibili non sequi eorum penetrationē, nec consequēter occupatio eiusdem spatij: tū quia alias superficies duarū manū tangentes se inuicem penetrarent se; tum quia penetratio requirit, vt vnum sit intra aliud, quod nequit fieri, quando vtrumque est diuisibile.

Sed contra primam rationem est, quod falso supponat superficies manū se mutuo tangentes non penetrare secum enim necessario debeat correspondere eidem parti spatij, debent etiam necessario penetrare se: & hinc Philosophus bene dixit contigua esse quorum extrema sunt simul; id est correspondentia eidem loco.

Contra secundam etiam rationem est, quod falso putet penetrationem exigere, vt vnum sit intra aliud, atque adeo non posse esse nisi inter diuisibilia: hoc inquam, & gratis dicitur, & contra ipsummet Arriagam, qui concedit duo puncta diuinitus penetrari posse, cum tamen in illo casu vnum non esset intra aliud, quandoquidem vtrumque esset diuisibile, nec haberet partes interiores, intra quas alterum esse posset. Verum quidem est quando aliquid est diuisibile, illud ab alio diuisibili penetrari non posse, quin secundum alias saltem partes vnum intra alterum recipiat, quia alias non possent occupare idem spatium: sed certe superficies extimeant duorum corporum penetratorum, quamvis essent penetrate, non essent intra se inuicem: & idem est de duabus Angelis penetrantibus se.

Idem Arriaga confirmat suam responsionem hoc modo: si ponatur vnum diuisibile in medio cubiculo, quāuis sit diuisibile, respicit quatuor partes mundi, & habet dextram & sinistrā non quidem per intrinsecā, quia non habet partes, sed per extrinsecam denominationem desumptam ab aliis corporibus aut diuisibilibus: ad huiusmodi punctum possunt duo corpora cedere, vnu ab oriente, ab occidente alterum, sive, vt nihil mediet, nisi illud punctum. Sed in tali casu illa duo corpora essent cōtigua puncto, sed tamen non essent sibi inuicem contigua, nec secundum aliquid sui, correspondenter eidem spatio, cui responderet illud punctum.

*R*espondetur negando minorē: essent enim, vt & puncto, ita

ita sibi contigua secundum quācumque rationem, secundum quam tangerent punctum.

13 Sed difficultas est quod sequeretur diametrum quadratum esse aequalē costā eius, contra sensum. Probatur sequela: quia si linea constet ex punctis, diametrum tota habebit puncta, quod costā: ergo non poterit esse aequalē ipsi. Probatur antecedens: quia ducendo à qualibet puncto costē vnius lineas ad quodlibet punctū alterius costā, & non plures, nec pauciores, cooperietur diametrum lineis, & consequenter non relinquetur nullum pūctum ipsius absque linea, alias non cooperiretur: sed hoc fieri non posset si constaret pluribus punctis: ergo non constat, & consequenter erit aequalē.

Contra hanc instantiam vrgeri potest; quod simili argumento probari posset, quod haberet costā tot partes determinatas, & aequales vni certa, quod diametrum, etiā dicatur diametrum non constare diuisibilibus: ergo cum hoc sit falsum manifeste, signum est quod argumentum non concludat. Probatur antecedens: quia si à costa constant duobus palmis determinatis ducantur superficies tot palmarum ad aliam costam, cooperietur Diametrum: ergo Diametrum non constat pluribus partibus determinatis quam duobus palmis, quia si constaret aliqua parte determinata vltiori, non cooperiretur totaliter per superficiem duorum palmarum. Itaque quemadmodum ex situ linea diametralis oritur ut possit cooperari totaliter per superficies minus, longas, ex eadem ratione ori potest, vt, quamvis constaret punctis, posset cooperiri per lineas non constantes tot punctis: & ratio cur vtrōbique id fieri possit, est, quia duo puncta aliqua aut plura linea diametralis debent necessario tangi ab una linea propter situm. Itaque quod ad me attinet non multum iunior huic difficultati.

14 Tertia difficultas est, quod sequeretur duos circulos, quorum unus intra aliū includitur, esse aequales contra sensum. Probatur sequela: quia à centro vtrūque circuli potest duci linea recta ad quodlibet punctū linea superioris: sed illæ lineæ debent transire per circulum inferiorē, & nullæ duas poterunt transire per idem punctum; alias essent curvae contra hypothesim; ergo tot erunt puncta in circulo inferiori, quot in superiori, & consequenter erit tam magnus quam superior.

Ponderi posse necessario futurum, ut ex omnibus lineis, que à circulo exteriori maximo ducuntur ad centrum per circulum interiore valde parvum, aliquæ transire debeant per idem punctum circuli inferioris absque curvitate, non quidem quia inferior non possit habere tot partes indeterminatas, quot superior, ac tot puncta; nam quamvis difficile valde sit quod habeat tot partes; tamen in sententia Aristotelica & communī tot habere debet: sed quia non potest habere tot puncta, seu partes determinatas, quot exterior: nec enim in circulo minimo prope centrum possumus assignare de facto centum mille puncta distincta, sicut possumus in circulo maximo, unde quia à quocunque puncto determinato assignabili in circulo maximo possumus ducere lineam rectam per circulum minimum, necessario plures ex illis debent transire per idem punctū circuli inferioris; alias potuisse assignare ac determinare centum mille puncta distincta in inferiori, sicut in superiori.

Plures aliae difficultates mathematicæ proponi solent contra Zenonis sententiā, sed in re coincidunt cum his, atque adeo qui has soluerit, aequae illas possit soluere.

15 Quarta difficultas est, quia si continuum componeretur ex indiuisibilibus, tantum spatii percurret media hora mobile velox, ac tardum, quod implicat. Probatur sequela: quia in uno instanti non potest tardum mobile minus acquirere loci noui quam unum punctum si moueat, nec mobile velox plus quam punctum: ergo si hora constat viginti instantibus, mobile velox non acquireret per horam plus quam viginti puncta, & toto idem acquireret mobile tardum, atque adeo aequae velociter mouebitur vtrumque.

Fauores Zenonis, negant sequelam, ad cuius Probatōnem negant suppositum, nempe quod mobile tardum

moueat ut tam continuo per horam, quam mobile velox; dicunt enim tarditatē motus prouenire ex motulis aliquibus aliquando per sensū imperceptibilibus, quā morula plures sūt, quo tardior est motus, & pauciores quo velocior. Sed omnino difficile est, quod quando aliquis homo minus fortis trahit aliquē lapidem impetu magno, lapis ille mouetur durante illa retratione; & tamē nō mouebitur tā velociter quā traheretur ab alio fortiori impetu maiori: & valde difficile est, quod lapis molaris delcēdens per aērem ex gravitate sua moretur aliquādiu, cum nihil sit impedituum, nec potius impeditri debet quādo moratur, quam quando non moratur. Deinde quando rota mouetur, quandoquidem pars interior tardius moueatur quam superior, deberet pars interior aliquando quiescere, non quiescente parte exteriore, quod absque discontinuatione fieri non posse videretur; ergo motus non habet semper tarditatem ex morulis.

16 Alii recentiores tenentes continuū compōni ex indiuisibilibus, ut soluant omnia hac argūmenta hactenus facta contra Zenonem, dicunt indiuisibilia, ex quibus constat, esse virtualiter diuisibilia, & occupare locum Non den. in diuisibilem, sicut Angelus potest, cū hac tamē differētia continuo indiuisibilia vir- maliter indiuisibilia.

Hæc sententia nunquam nisi apparuit vel probabilis, sed inutiliter ac gratis excogitata contra apparetantes rationes: eam fuse & bene impugnat Arraga.

Impugnatur primo, quia illud punctū quod ponit vir-
tualiter diuisibile, propterea dicitur tale, quia occupat
spatium diuisibile, & ideo quia potest occupare spatium
diuisibile, possunt tolli præcedentes difficultates: sed
omnes illæ difficultates aequae currunt de ipso spatio oc-
cupato, ac de ipso continuo occupante spatium: ergo
frustra ponuntur puncta illa virtualiter diuisibilia ad
eu adendas illas difficultates.

Confirmatur, ac declaratur hoc: spatium illud quod occu-
patur à pūcto & est diuisibile, vel est diuisibile in partes
diuisibiles in infinitū, vel in indiuisibilia. Si in partes: ergo illud quod occupat ipsum, potest dici similiter constare
partibus: si ex indiuisibilibus, ergo idem potest de illis,
quod occupat ipsum, quodcumque enim dicitur absque
inconvenienti de spatio quantum ad hoc, potest dici de
occupante ipsum: ergo illud, quod occupat spatium
diuisibile debet esse diuisibile, & quidem formaliter
eo modo, quo ipsum spatium. Nec prorsus refert quod
spatium illud, p̄r ordinem ad quod explicatur virtua-
lis diuisibilitas puncti sit quid imaginariū, nam eodem
modo loqui de ipso debemus quantum ad hoc, ac si es-
set quid reale, & quidquid esset inconveniens de eo, si
esset reale, debet adscribi ipsi in eis imaginario; vnde
nec corpus occupans superficiem realem trium pedum
solummodo, debet dici occupare spatium imaginariū
majoris extensionis.

17 Impugnatur secundo, & præcipue, ostendendo quod
nō satisfaciat hi autores difficultatibus premissis propter
quas soluendas solum tenent hanc sententiam.

Ad primam difficultatem, quod indiuisibile additum in-
diuisibili non faciat maius, dicunt hoc esse falso quan-
do indiuisibilia sunt virtualiter diuisibilia: quia quan-
doquidem secundum punctum non tangat adæquate
primum punctum, quia scilicet non est in loco adæqua-
to eius, primum enim punctum occupat tres partes spa-
tij, secundum vero punctum non occupat illas tres par-
tes, sed alias tres, & sic vtrūque facit maius quantum
ad occupationem spatij.

Sed Contra: quia quero de illis partibus spatij occupatis
an sint indiuisibiles vel diuisibiles s̄p̄. Si indiuisibiles:
ergo non faciūt maius, vel si possit facere maius, simili-
ter indiuisibilia continui, quamvis non essent diuisibili-
a, virtualiter. Si diuisibiles semper, ergo idem dicas de
partibus continui: & ne longior sim, per hæc patet eos
nō sufficienter respondere, vili fere ex predictis difficul-
tibus, præterquā quod satis absurdè imaginentur indi-
uisibile vnius linea, vel circuli occupare plus spatij, q̄a
alterius

alterius linea aut circuli, cum nulla proorsus sit huius ratio, & cum eadem ipsa linea ex ipsis indivisiibilibus constans possit ad costam quadri, & ad diametrum extendi sine illa extensione ipsius maiori aut minori, cum tamen de eadem sic extensa possint fieri praedictae demonstrationes mathematicae tam bene quam si diuersae lineae proponerentur. Qui voluerit plura, videat *Arragam.*

Aliqui impugnant constitutionem lineae ex indivisiibilibus ex eo, quod inde sequeretur lineam non fore extensem, quia res inextensa non potest facere rem extensem.

At hoc impugnatio non valet: quemadmodum enim plures unitates indivisiibiles faciunt numerum divisibilem, & plures partes physicae incomposita, & simplices faciunt compositum physicum: ita plura indivisiibilia inextensa possent facere aliquod indivisibile extensem, modo esent extra se inuicem, & ratio est manifesta, quia vt sit extensem quid, sufficit quod habeat partes extra partes, sed hoc habere posset si haberet plures partes, etiam si quilibet ex illis seorsim accepta esset indivisiibilis, modo tamen possent esse extra se inuicem quod si non possint ita esse, non oritur ex hac difficultate, sed ex alia, quod indivisiibile additum indivisiibili non faciat maius.

Difficultates contra sententiam Aristotelis, & communem.

18. *Sententia Philosophi* assertens contra Zenonem, continuum non constare solis indivisiibilibus, duplamente defendi solet ab authoribus. Aliqui enim putant continuum cōponi ex partibus in infinito indivisiibilibus, quæ inter se continuatur enitatisbus indivisiibilibus, unde admittunt in cōtinuo præter partes indivisiibiles indivisiibilia; sed adhuc autores huius sententiae non conueniunt, nā quidam cōcedunt indivisiibilia tam continuativa quam terminativa, alijs sola terminativa, alijs sola continuativa.

Quod in vero alijs negant vniuersim indivisiibilia, & quod ad reliqua cū aliis Peripateticis conueniunt. Hic examinanda sunt difficultates principales contra hanc sententia; quoniodocunque explicitur; & postea quid ea supposita melius dicendum sit circa indivisiibilia, proponam.

19 Prima difficultas est, quod sequeretur quantitatem palmarem habere tot partes quorū tota mundi machina: quod incredibile prorlus ex terminis ipsis appareat, & videtur esse contra primū principium, quod totū sit maius sua parte: si enim quantitas palmaris, quæ est pars exigua mundi, tot partes habet quod ipse mundus, videtur debere esse tā magna quam mundus. Probatur sequela: quia illa quantitas in hac sententia est indivisiibilis in infinitum, non minus quam totus mundus, & pro qualibet parte quæ potest assignari à Deo in toto mundo, poterit etiā ab ipso ex quantitate palmaris aliqua pars assignari, alias deueniret ad aliquam partem, quam Deus dividere non posset, & qua propterea esset indivisiibilis iuxta Zenonem contra hanc sententiam.

Résonderetur communiter quod quantitas palmaris habeat tot partes syncategoremaricas, seu proportionales ac communicantes, quorū totus mundus, non vero categorematicas, ac determinatas, & eæ quæ vni certæ parti: id autem non est inconveniens, nec inde sequitur, quod totum nō sit maius parte, quia ad hoc requireretur quod pars haberet tot partes determinatas, ac eæ quæ vni certæ parti, quod totum.

At contra hoc obici posset quod imprimis non solum reperiunt tot partes indeterminatas, & proportionales, ac communicantes in quantitate palmaris, quorū in toto mundo, sed tot partes determinatas, & assignabiles, vna post alteram: nā vt dixi, pro qualibet parte determinata, quam potest Deus assignare in mundo, potest in quantitate quinque minima assignare aliquā partem, & eā à reliquis partibus se iungere, ac separata conservare: ergo non solum sunt tot partes syncategorematicas, sed categorematicas in parte, ac toto. Nec refert quod non possit assignare tot partes eæ quæ vni certæ, sufficere enim videtur ad partes categorematicas, quod sunt assignabiles vna post alteram, & separabiles.

Deinde, quandoquidem partes omnes determinatas, & categorematicas quantitatis cōtent, & constituantur per

partes proportionales, ac indeterminatas, si sunt tot partes indeterminatas, ac proportionales, in quantitate minori ac maiori, videtur necessario dicendum quod sunt in illis tot partes categorematicas, ac eæ quæ vni certæ, unde licet ad sensum patet quod non sunt reuera in illis tot partes, tamen ex alio capite iuxta hanc sententiam debent esse in illis tot partes, & in hoc consistit contra dictio huius sententie.

20 Secunda difficultas præcedenti cognata est, quod sequeretur dari actu infinitū in multitudine, & extensione; sed hoc repudiaur absurdū, quia quamvis de potentia absolute multi probabiliter putent nō repugnare quod determinatur; amen plures id reputant impossibile, & communiter negantur dari de facto, quidquid sit de possibili. Probatur sequela: quia numerus partū actualium quantitatis palmaris, v.g. (etiam loquendo de partibus nō communicantibus, & quæ assignari possunt à Deo) non est finitus actu, alias posset determinari quantus esset; & sequeretur quod nulla ex partibus istius numeri esset indivisiibilis, contra hanc sententiam: ergo est infinitus.

Résonderetur sequi, quod detur infinitum syncategoretice, non categorematice.

Sed hoc est verba obtrudere, non res; si enim sunt partes assignabiles quarū vna post aliam assignari potest, quæ non habent term inum, cur non sunt infinitæ categorematice? *Deinde*, non magis repugnat, aut est inconveniens infinitum categorematicum, quam huiusmodi infinitum; omnia enim argumenta, que contra infinitum categorematicum in numero adduci solent, contra infinitatem hanc equæ militant.

Confirmatur, ex eo colligo numerum omnium hominum possibilium fore infinitum simpliciter, si poteretur à parte rei, quia excederet actu quæcumque numerum finitum, nec nullus tam magnus assignari potest, quin eo accepto, adhuc plures homines essent accipiendi, ex numero omnium hominum: sed numerus omnium partū reportarū actu in continuo, & distinctarū actu à se inuicem excedit quæcumque finitum numerum; nec Deus ipse tam magnum numerum finitum assignare potest, quin eo accepto, ex illis partibus adhuc plures essent accipiende.

21 Confirmatur: quotiescumque quilibet pars ex illis partibus, que consistat numerū simpliciter infinitū, potest accipere partem ex alio numero simul, ille alius numerus debet esse infinitus simpliciter: sed numerus omnium hominum possibilium, si existeret, esset infinitus simpliciter, & quilibet ex illis hominibus posset habere à Deo partem ex quantitate palmaris, ergo numerus quantitatis palmaris esset infinitus simpliciter. Nec refert, quod omnes partes quantitatis palmaris faciunt numerum finitum partium equalium vni certæ: & quod propriæa numerus eorum debet esse finitus: nam ex hoc capite id quidem verum est: sed ex alio capite sequitur, quod numerus ille sū infinitus simpliciter, & in hoc consistit implicatio, quæ apparet in hac sententia, vt dixi paulo ante.

Confirmatur secundo: quia in sententia admittente infinitibilia in quolibet cōtinuo, sunt infinita entia eæ quæ vni certo enti, & quorum neutrum includitur in altero, nimirum infinita indivisiibilia, & quidem determinabilia, ergo iuxta rigorem illum, quo exigitur ad infinitum simpliciter, infinitas entium æqualium vni certo enti, darent actu infinitum simpliciter.

22 Tertia difficultas est præcipue contra admittentes infinitibilia continuativa, seu vniiones, quibus vniuntur partes continuas, quia cum illa indivisiibilia sint enīa positiva realiter inter se distincta, & etiam à partibus quas vniunt, ex uno capite videtur, quod Deus posset omnia separare ab illis partibus, & separata conservare, ex alio vero capite id implicat, quia quilibet pars, à quibus separarentur, deberet includere vniiones. Hæc difficultas potissimum virget contra eos, qui dicunt infinitibilia continuativa esse entia absolutæ, qui dicunt ea esse vniiones relatiæ, negantur nullum ex ipsis conseruari posse absque parte, quam vnit, quia nulla re atio potest conseruari absque suis extremis.

23 Q. 44

²³ Quarta difficultas contra eosdem, quia quandoquidem Deus ipse libere produxit omnia & singula indiuisibilia, quæ sunt in continuo, nec nullum proflus ex illo sit, quod ipse non cognoscat, videtur sequi necessario, quod assignato quoemque indiuisibili, ipse possit assignare secundum indiuisibile, quod proxime sequitur illud indiuisibile: sed in hac sententia hoc non posset facere; quia assignato quoemque, inter illud, & sequens primum indiuisibile intermediat pars aliqua indiuisibilis, in qua propterea necessario inuoluitur aliud indiuisibile copulatum suarum partium: ergo illa sententia non est admittenda.

Confirmatur: quia omnia indiuisibilia in continuo sequuntur se inuicem, nec illa duo sunt simul: ergo aliquod unum ex omnibus immediatus sequitur ad primum indiuisibile, quam nullum aliud: ergo cognoscitur illud unum à Domino Deo, & consequenter poterit ipsum assignare.

Dices: aliquod unum indiuisibile immediatus se habere quam cætera, sed indeterminatum tamen & in assignabile:

Contra: quia si à parte rei aliquod unum sic se haberet, quandoquidem ipsum non includatur in vlo ex aliis indiuisibilibus, nec nullum ex ipsis includatur; & producatur libere à Deo, omnino debet esse sufficienter determinatum, ut possit assignari à Deo.

²⁴ Ad hanc difficultatem potest reduci alia, quia dicunt quod inter primum indiuisibile, & reliqua sequentia, vel mediat aliquid, vel nihil mediat: si nihil mediat, ergo duo indiuisibilia sequuntur se inuicem immediate contra hanc sententiam: si aliquid; ergo vel pars indiuisibilis, vel aliquid indiuisibile: non aliquid indiuisibile, quia comprehendetur in numero ceterorum indiuisibilium, atque adeo non intercederet inter primum indiuisibile, & reliqua non pars indiuisibilis, quia illa pars deberet includere aliquid indiuisibile, & consequenter non posset intercedere inter primum indiuisibile, & reliqua omnia indiuisibilia.

Respondi solet communiter, quod inter primum indiuisibile, & reliqua distributive accepta aliqua pars intercedat, quia nulla proflus est ex ceteris scorsim accepta inter quam & primum indiuisibile non intercedat pars. Inter primum vero indiuisibile, & cetera omnia collectivae accepta, nihil mediat, in quo non sit aliquid ex ceteris indiuisibilibus, verum cum cetera indiuisibilia collectivae accepta, sic enim in difficultate agitur de illis, sequuntur primū indiuisibile, videtur necessarium esse, quod aliquid vel nihil intercedat: & quia si nihil intercederet, sequeretur indiuisibilia se inuicem immediate sequi, concedendū est ex uno capite, & quod pars indiuisibilis intercederet, & ex alio capite id repugnat, quia illa pars includit indiuisibile; quæ est implicantia huius sententiae.

Q V A E S T I O III.

An admittenda sint indiuisibilia in continuo positiva realia.

Partem affirmatiuam tenent Scotist. Thomist. & recentiores cum Philosopho hic: negatiuam vero Nominales, quos sequitur Poerius lib. 10 c. 6. & Auersa q. 22 s. 4.

C O N C L V S I O.

²⁵ Etiam in hac difficultate existim o' incertum esse quid dividendum, quia sunt argumenta insolubilia pro viraque parte. Ut veritas huius conclusionis appareat, prius propoundenda sunt argumenta pro parte affirmativa.

Probari ergo solet primo, arguento mathematico, quia potest diuinitus dari corpus perfecte sphericum, & corpus perfecte planum, & corpus sphericum potest tangere corpus planum: sed non potest tangere ipsum in parte aliqua indiuisibili: ergo in aliquo indiuisibili, & consequenter datur in continuo aliquod indiuisibile. Probatur minor: quia non potest fieri contactus in indiuisibili nisi secundum uniformem figuram: sed superficies corporis sphericus non habet uniformitatem cum superficie corporis plani: ergo non possunt tangere se in parte indiuisibili.

Respondent aliqui, talia duo non posse tangere se inuicem, aut si tangent, debere penetrare se. Sed primum est incredibile: quid enim detineret sphericum corpus valde graue locatum in aere supra corpus planum, à descensu super ipsum? Secundum autem est contra rationem quantitatis.

Respondent alii, sphericum corpus tactum corpus planum in parte indiuisibili, sed indeterminata & inassimilabili.

Que responso, quamvis difficilis sit, quia præterquam quod durum sit, Deum non posse assignare quid, & quantum tangatur vnius corporis ab alio corpore, adhuc illa ipsa pars indiuisibilis plani, quantumvis indeterminata est plana, & pars indeterminata corporis sphericus est sphaerica, aut non plana: ergo non habent proportionem sufficiem, ut tangent se. Sed quamvis inquam hæc responsio patiatur hanc difficultatem, adhuc videtur æque sufficere ac alia, quam dant Patroni indiuisibilium, quando obiicitur ipsis, quod indiuisibile continuatum partium linearum, si daretur, deberet tangere partes indiuisibiles, quas copulari, & inter quas collocatur. Solent enim respondere, quod tangat illas secundum partem aliquam indeterminatam; ut non est difficilis partem aliquam indeterminatam corporis sphericus tangere partem corporis plani, quam quod indiuisibile tangat indiuisibile; unde existimo eos autores non debere multum urgere hoc argumentum, quandoquidem ipsi sicut sit solendum.

²⁶ Probatur secundo: quia quando duo corpora tangunt se inuicem, tangent se solum secundum aliquid indiuisibile quod profunditatem, hoc est secundum superficiem indiuisibilem; alias penetrarent se: ergo dantur talia indiuisibilia: sed si dantur illa indiuisibilia, nihil impediret quod minus reliqua dentur: ergo.

Confirmatur: quia lumen recipitur in superficie indiuisibili corporis colorati opaci, & in hoc distinguuntur opacum corpus à diaphano: ergo datur superficies indiuisibilis.

Hoc argumentum meo iudicio non sufficit: quia quemadmodum qui ponunt indiuisibilia, dicunt eas tangere partes indiuisibiles, quas copulant, aut terminant, quamvis non penetrant illas; atti si penetrant, non penetrant nisi secundum partem aliquam indeterminatam: ita posset dici, quod una quantitas non includens aliquid indiuisibile tangeret aliam, aut non penetrando ipsum vlo modo, atti si penetraret, non penetrando nisi secundum partem indeterminatam. Tactus autem earum potest explicari per hoc, quod una quantitas indiuisibilis immediate ponatur post aliam, ita ut inter duas quantitates se tangentes nihil mediet.

²⁷ Confirmatur hoc: quia si Deus afferret superficiem ultimam utriusque quantitatis, ut bene posset facere quodcumque sit quid absolutum distinctum realiter ab illa quantitate, quero utrum illæ due quantitates possent tangere se inuicem. Si sic, ergo ex tactu non potest argui, quod habent superficies indiuisibiles: si non, præterquam quod id si incredibile potest dici codice modo à negatibus indiuisibilia, quod non tangent se de facto illa corpora.

Ad confirmationem probationis respondent aduersari ne-gando antecedens, & dicunt lumen recipi in aliqua parte indiuisibili quod profunditatem, sed adeo minima, quod corpus est opacum, ut per sensum non possit discerni, quod sit sic indiuisibilis, in quo distinguitur corpus opacum à diaphano, quod sensu appareat corpus diaphanum secundum partes indiuisibiles quod profunditatem, opacum vero non ita. Quæ responso sati nō probabilis appetit, nisi aliunde probetur indiuisibili: quod si aliunde probetur indiuisibilia, melius est dicere quod lumen recipiatur in indiuisibili, quandoquidem posset in eo recipi, & quantum ad sensum appetit esse in eo, debemus enim sequi sensum, nisi quando per rationem corrigi debet.

²⁸ Probatur tertio: quia possibilia sūt omnia hæc indiuisibilia tā continua quā terminatiā: ergo de facto datur. Probatur consequētia primo quia omnia fere argumenta, quæ adducuntur contra actualem existentiam ipsorum, militant æque contra possibiliterem ipsorum;

quia

quia si sunt possibles, possunt ponи acta, & supposito quod Deus eos iam produixerit actu, illa argumenta omnia possunt virgeri cōtra ipsos. Probatur consequentia secundum quia si sunt possibilia, debet esse possibile aliquod spatium ipsis proportionatum de facto, in quo ponatur, cui spatio nulla pars diuisibilis esset proportionata, & consequenter de facto illud spatium non esset repletum, nisi de facto admittantur diuisibilia.

Anversa existimat consequentiam esse bonam, & propterea negat absolutē antecedē: nam sicut in spatio diuisibili correspondenti parti diuisibili, quae terminatur vel continuatur diuisibili, non potest ponи diuisibile, quia est ipsi improportionatum: ita nec in illa parte spatiū potest ponи, quia omnis pars spatiū, & quidquid reperiatur in illo, est diuisibile. Verum non potest *Anversa* dare repugnātiā, quo minus possit Deus creare aliquod indiuisibile materiae, sicut potest creare, & creauit de facto indiuisibilia spiritualia, Angelos, & animam rationalem.

29 *Probatur* quarto quoad indiuisibilia continua: Prima pars quantitatis bipalmaris coniungitur cum secunda parte palmarī per vniōē aliquam distinctam; neque enim à seip̄is iuxta se immediate positis habēt esse continua, quia possunt esse iuxta se immediate posita, etiā non essent continua, sed solum contigua; vt patet sed illa coniunctio earum, seu vno, non potest dari absque indiuisibili: ergo datur indiuisibilia continuativa. *Probatur* minor: non coniunguntur per vniōē aliquam diuisibilem, nec per vniōē indiuisibilem subiectatā in ipsis partibus, sive vtrisq; sive alterutra ex illis, ergo vniuntur vel per indiuisibile intercedens inter illa, vel per vniōē subiectatā in tali indiuisibili, & terminatā ad illas partes, sive vnam ad vtramq; sive duas, quarum una terminetur ad unā partem, & altera ad alterā: cōsequētia patet, quia non potest imaginari, quo alio modo vniuntur ex suppositione antecedentis. *Probatur* ergo antecedens, quoad primam partem, nimis quod non continetur per vniōē diuisibilem, quia vel interponeretur inter illas partes & nō subiectaretur in ipsis, vel subiectaretur in ipsis partibus: nō primum, quia sic illae duas partes non immediate vniuntur, quandoquidem aliquid diuisibile interiaceret; & prēterea si vno interiacet esset diuisibilis, destruēta vna parte altera manere posset & deberet aliquid vniire: nihil autem posset vniire prēter partes illas: ergo se sola sine altera parte destruēta sufficeret, & frusta esset pars destruēta. Non secundum, quia vel subiectaretur secundum se totam in vna ex partibus vel in vtraque parte secundum se totam, vel in vna parte secundum partem sui, & in alia secundum alteram partem; neutrum dici potest.

30 *Probatur* minor quoad primam partem, nimis quod non in vna parte secundum se totam: tum quia non esset potior ratio quare in vna, quam in alterā: tum quia vel subiectaretur in vna alia parte ita, ut coextenderetur toti illi parti cum proportione partis ad partem, vel ita ut coextenderetur parti alicuius istius partis: non itavt coextenderetur toti illi parti cum proportione partis ad partem; tū quia quamvis aliqua pars illius vniōnis, quae scilicet correspōdet initio primae partis, nō daretur manente parte vniōnis correspōdente reliqua parti, cōtinueretur illae duas partes: ergo ad continuationē nō requiritur coextensio vniōnis ad omnes partes quātitatis, quae cōtinuantur tum quia alias quando cōtinueretur vnicā gutta aquae toti Oceano, produceretur ab agēte hic applicato vno in parte Oceanī distante prope Indias, quod videatur incredibile, nec ita ut coextenderetur cūcunque parti istius primae partis, propter eandem rationē, quia quācunque pars est diuisibilis, & ablata parte vniōnis correspōdente primae parti, manente parte correspōdente alteri parti, adhuc fieret continuatio. *Probatur* eadem minor, quoad secundam partem, nimis quod secundum se totam non subiectaretur in vtraque parte; quia si esset forma spiritualis, vt est anima rationalis, contra omnes, & quia quamvis non subiectaretur in vtraque parte cum correspōdentia ad illas o-

nes, adhuc cōtinuarentur. *Probatur* denique illa ipsa minor, quoad tertiam partem, nimis quod non subiectaretur secundum partem sui in una parte, & aliam partem in altera, quia quālibet ex illis partibus effet diuisibilis, & consequenter habet subiectum diuisibile: sed ablata prima parte adhuc esset continuatio: ergo frustra esset prima pars.

Probatur nunc antecedens primarium quoad secundā partem, nempe quod non vniāntur partes cōtinuatae per vniōē aliquam diuisibilem subiectatā in ipsis, prout philosophatur *Huiusmodi*; quia accidens diuisibile materiale nequit esse in subiecto diuisibili, in hoc enim distinguitur forma materialis à spirituali. Per hoc patet efficaciter probari partē affirmatiā: nunc propōnenda sunt argumenta partis negatiā.

31 *Probatus ergo primo*. Ad vniāndas partes cōtinuā non conducunt diuisibilia positiva, & realia: ergo in ordine ad hoc poni non debent. *Probatur* antecedens quia vel vniāre illas partes se ipsis, vel vniāre illas mediantibus respectibus aut vniōibus aliquibus superadditis: nō seip̄is, tum quia sunt aboluta, tum quia potest diuisibile terminatiū vniū quantitatis reperiri absque eo quod vniātur alteri quātitati, cui posset vniāri, quod fieri nō posset si seip̄a vniāret illas quantitates: non etiam per respectus aut vniōes superadditas, quia illi respectus possent sufficere sine diuisibilibus.

Dices, antecedens else falsum, quia diuisibilia deseruire posunt ad vniāndas partes cōtinuā, quatenus recipit in se vniōes distinctas à se terminatas ad illas partes, quae vniōes non possent else in alio subiecto, quam in diuisibili, & consequenter non possent dari absque diuisibili.

Contra: illae vniōes subiectatāe in diuisibili, debent habere correlationes in partibus, ad quas terminantur: ergo posunt dari vniōes cōtinuātāe subiectatāe in alio subiecto quam in diuisibili.

32 *Dices* etiam, hoc antecedens else falsum propter incapacitatem partium ad recipiendam vniōem, per quam immediate coniungantur aliis partibus.

Contra: quia quemadmodum terminare posunt vniōem, per quam immediate vniāntur non obstante diuisibilitate sua, ita etiam posunt subiectare vniōem per quam sic vniāntur.

Et si dicas, hoc non else verum, quia vel illa vno esset diuisibilis, & sic pars ipsius sufficeret, vel else diuisibilis, & non posset subiectari in subiecto diuisibili.

Contra: illa pars, quae immediate terminat vniōem, est diuisibilis; & quamvis media pars ipsius posset sufficere, tamen tota illa pars, vt supponit, terminat immediate vniōem: ergo posset sufficere, tamē posset ipsa vno diuisibilis de facto ponī, per quam pars in qua subiectaretur immediate vniāretur alteri partē tam bene, quam vniātur diuisibili.

Confirmatur: quia non appetit quomodo pars diuisibilis posset per vniōem ad se immediate terminatā imēdiatē vniāri, quia si terminatur vno ad mediā partē ipsius, adhuc continuum tam bene cōtinuaretur, quam si terminaretur ad illam totam, & cum pars diuisibilis continuum constet duabus partibus sequentibus se inuicē non potest cogitari quomodo vna pars ex ipsis non debet immediatius vniāri quā altera pars, sive vno ponatur subiectūe in illa parte, sine terminetur tantum ad ipsam.

33 *Probatur* secundo, per quartam difficultatem positam quāstionē p̄cēdenti contra eos, qui dicunt continuum compōni ex diuisibilibus, & diuisibili-

Probari solē tertio, quia diuisibilia quantitatēs debent habere aliquod subiectum: sed non potest assignari in quo subiecto sint, nō enim possunt subiecta in partibus diuisibilibus, aut ipsius quantitatis, quas copulat, aut substantiæ, in qua subiectatur illa quātitas: quia diuisibile materiale nequit esse instar formae spiritualis, in subiecto extenso; nec etiam subiectatur in diuisibili substantiæ,

Substantia, quia non datur tale; nam si daretur, seque-
tur quoties di continuaret materia prima, verbi gratia,
quod toties annihilarerit indubitate continuatum, &
quoties continuaret toties crearetur puncta continua-
tua, & sic creatura crearet & annihilarerit, aut recurreret
ad Deum ab ipso necessitate.

Hoc argumentum non nullum urget. Respondeo enim
indubitate quantitatis subiectari in indubitate substantia,
& haec esse in substantia, sed nec ceteris, nec annihi-
lari a causa secunda, nec recurrente ad Deum ad nouam
creationem aut annihilationem eorum: nam duas qualita-
tes, quae terminantur indubitateibus, quando conti-
nuantur non perdunt sua indubitate, sed ponitur unio in
uno indubitate terrena ad aliud indubitabile, & est contra;
nec producitur nouum aliquod indubitabile. Rursus quan-
do di continuantur duas quantitates aut substantias, non
perdunt indubitate vlla, sed tollitur unio utriusque indubitate
remenantis, & terminantis partes separatas: &
hinc habetur probabi argumentum ad probanda pun-
cta terminata, quia si non darentur de novo quando
continuerentur quantitates separatae, deberet produci per
creationem nouum indubitabile, quod est inconveniens, si
potest aliter dici.

Probabatur Arriaga hanc partem: quia vel punctum
additum pars facit maius, vel non facit maius. Si non fa-
cit maius, ergo non est extra partem, sed intra illam, & sic
penetrat illam, & praeterea ad nihil deseruit. Si facit ma-
ius, ergo etiam punctum additum punctum facit maius, &
sic tollitur præcipuum argumentum contra Zenonem.

Respondeo non facere maius, sed immediate secum dum
se totum sequi partem, & intercedere inter ipsam ac
aliam partem simul cum indubitate alterius partis.

Probatur idem Auhor alio modo: quia vel puncta sunt
eiusdem rationis cum partibus, vel non; si primum, ergo
pars non differt a puncto, nisi quod constet varijs pun-
ctis; si secundum, ergo in igne & aqua sunt partes het-
erogenea.

Respondeo esse diuersa rationis, quia impossibile est,
quod punctum possit constituere per additionem puncto-
rum continuum, supposito quod continuum non compo-
natur ex indubitateibus. Ad illud autem, quod opponitur,
dico in igne reperiendi aliqua diuersa rationis, non ramen
partes proprie loquendo, quia indubitate non sunt partes
continui, sed copulativa partium ipsius.

Probatur adhuc illo modo: quia sequeretur quod bacu-
lus, cuius pars esset in aqua, & pars in aere contiguo, ha-
beret duo indubitatea immediata, vnum correspondens
superficie aquæ, & alterum superficie aeris.

Respondeo negando sequelam: quia quamvis vnicum
tantum indubitate reperiatur inter duas partes baculi,
quarum vna esset in aqua, & altera in aere, adhuc duæ su-
perficies contigua possent tangere ipsum, sunt enim simul
duæ superficies.

Q VÆ S T I O IV.

An indubitate separatum posset moueri.

35 *N*on est dubium, quin si separaret Deus aliquod
indubitate a continuo ipsumque separatum con-
seruaret, posset ipsum ab uno in aliud deferre, & quod sic
posset moueri; sed quæstio est, an posset successiue, &
continue moueri ab uno loco ad aliud locum, petran-
seundo spatium aliquod indubitate.

C O N C L V S I O.

*Indubitate separatum posset moueri continuo & successiue
ab uno loco ad aliud.* Hec est Doctoris in 2.d.2.9.9: cum
suis contra Conimbricenses, Ioannem à S. Thoma, &
alias.

Probatur: quia quando sphaera tangens planum in pun-
cto, mouetur super planum successiue, & continue, pun-
ctum illud, quod tangit planum, mouetur etiam successiue: imo quando mouetur quodcumque continuum solidum, ut lignum aut ferrum continue, omnia indubitatea
ipsius mouentur continue & successiue; neque enim con-
tinuum tale potest moueri, quin omnia in ipso inclusa
mouantur.

Dices: hinc sequi, quod indubitate possit moueri con-

tinue per accidentem, ratione scilicet motus alterius; non ve-
ro, quod possit moueri sic per se: sed si est separatum,
non possit moueri alio modo, quam per se: ergo separa-
tum nequit moueri, quamvis possit coniunctum.

Contra primo: quia si potest naturaliter moueri successi-
ue, & continue per accidentem, nihil impedit quo mi-
nus possit supernaturaliter moueri sic per se, quod nobis
sufficit.

Contra secundo: quia quidquid est difficultas in motu
per se ipsum, etiam reperitur in motu per accidentem ipsum:
ergo si unus concedatur, alter concedi debet.

Probatur antecedens: quia difficultas motus per se ip-
sum est quod non a pareat quomodo, cu[m] sit indubitate
possit pertransire partem indubitabilem: sed ut mouetur per
accidentem, debet pertransire partem illam indubitabilem
aque, ac si moueretur per se.

36 *Dices secundo*: punctum sphaerae aut continui non
moueri continue, sed discrete, quamvis ipsem globus
mouetur successiue, & continue.

Contra: quia præterquam quod hoc sit, & contra sen-
su[m], adhuc est contra duplum rationem.

Prima est, quod impossibile sit moueri aliquod contin-
uum præterim progressiue, quin quidquid in illo sit mo-
ueatur: ergo puncta continui non quicquam quiescent dum
mouetur ipsum continuum, & consequenter non mouen-
tur motu discreto, inter cuius partes intercedit quietes.

Secunda est, quod inde sequeretur, quod naturaliter ali-
quid transire de loco in locum distante, non tranteun-
do per medium, quod est absurdissimum.

Probatur sequela: quia si punctum continui in hoc in-
stanti sit in hoc punto loci, si debeat quiete pro tem-
pore immediate succedenti, & expectare aliud instanti, in
quo debeat ponit in alio indubitate distanti (prout debet
fieri secundum hanc replicam) ergo ab hoc punto spatij
ad illud punctum distans transit, non pertransiendo
per partem indubitabilem interiacentem.

Oportet primo, sequeretur, quod indubitate possit com-
menstrari parti indubitate, quod implicit: ergo.

37 Confirmatur: qui si moueatur indubitate contin-
ue, immediate, postquam tangit hoc punctum, deberet
tangere aliud punctum; neque enim vñquam potest tan-
gere aliquid indubitate.

Respondeo, distinguendo maiorem: quantum ad hoc
quod possit ipsum pertransire in tempore, concedo maiore-
rem; quantum ad hoc, quod sit indubitate, aut quod in in-
stanti po sit esse præiens ipsi, nego maiorem: & similiter
distinguendo minorem: est absurdum, quod commensuratur
ipsi primo modo, nego minorem: secundo modo, conce-
do minorem, & nego consequentiam.

Ad confirmationem respondeo negando sequelam, quia
cum immediate post instans sequatur tempus, in quo indubitate
mouetur, non poterit tangere indubitate, sed ali-
quid indubitate; nec est inconveniens, quod indubitate
motu successiue tangat aliquid maius scilicet enim ip-
sum corpus palmarum motum per horam, potest tangere
tota illa hora spaciū decem palmarum, quod est multo
maiis, quam tale corpus, cum tamen non possit quiesce-
re nisi in spaciū palmarum; ita indubitate motum per ali-
quid tempus necessario debet spaciū maius tangere, &
percorrere, quam ipsummet sit, & quam illud etiam, in
quo potest quiete.

Et hinc potest ad argumentum, quo ex tactu globi ad
planum in indubitate inferre conantur aliqui, quod to-
tum planum constaret indubitateibus; quia scilicet, si tra-
hatur continue globus super planum illud continue, ni-
hil plani relinqueret intactum: ergo, cum non possit tan-
gere vñquam usq[ue] in indubitate, tequeretur quod planum
confaret ex indubitateibus.

Respondeo, in quaœ ad hoc ex iam dictis, quod licet
non possit tangere aliquid plani in instanti, nisi indubitate
possit tamen & debeat in tempore successivo tan-
gere aliquid indubitate.

38 Obiectus secundo, omne mobile est indubitate secun-
dum Philosophum: ergo punctum nequit moueri.

Respondeo, Philosophum loqui de iis mobilibus, quæ

Ccc

per se mouentur de facto; non vero de ijs que in quocumque casu supernaturaliter tantum possibili moteri possunt.

Obiectio tertio, quod mouetur debet partim esse in termino a quo, & partim esse in termino ad quam, dum mouetur: sed hoc non potest conuenire puncto: ergo nec moueri.

Confirmatur: quia mobile secundum Philosophum debet prius confidere, & acquirere spatium minus & aquale sibi, quam spatium maius.

Responditur breuiter: haec debere intelligi de mobili, quod est diuisibile, non de indiuisibili.

Respondeo secundo, negando minorem obiectionis, quia indiuisibile dum in tempore mouetur est partim in prima parte, & partim in secunda, quatenus transit per primam, & secundam.

QVÆSTIO V.

Vtrum detur primum & ultimum mutatum esse in motu, ac prima & ultima pars eius?

Hæc questio solum habet difficultatem ex suppositione, quod continua componatur ex partibus diuisibilibus in infinitum copularis per indiuisibiliasnam si componeretur ex indiuisibilibus, posset assignari prima & ultima pars ipsius. Itaque suppono quantitatem ut sic, debere constare partibus indiuisibilibus in infinitu syncategorematicæ, que partes continuantur inter se indiuisibilibus, & consequenter quamlibet quantitatim sive successivam, sive permanentem similibus partibus constare; & quemadmodum indiuisibile copulans partes lineæ, vocatur puctum, & indiuisibile copulans partes superficie, lineæ; ita etiam indiuisibile copulans partes motus vocari mutuum esse, & indiuisibile copulans partes temporis vocari instantia. Quærimus ergo utrum, quando aliquid mouetur successivæ, posset assignari aut prima aut ultima pars istius motus, aut primum aut ultimum mutatum esse, id est, primum aut ultimum indiuisibile continuatum partium istius motus.

CONCLVSIO I.

39. *Non potest assignari prima aut ultima pars motus. Est communis cum Philosopho: Probatur*: quia nulla pars motus est, que non est vterius diuisibilis: ergo non potest assignari prima aut ultima pars eius.

Probatur consequentia: quia illa pars non est prima aut ultima, qua potest assignari prior aut posterior; sed omni parte motus potest assignari prior & posterior; nam omnis pars eius est diuisibilis in partes, que secundum prius, & posterius sibi succedunt: ergo, &c.

CONCLVSIO II.

40. *Non datur primum mutatum esse in motu, ultimum vero mutatum esse aliquando datur, aliquando non datur.* Prima pars est communis, & sequitur ex dictis: nam primum mutatum esse est indiuisibile motus præsupponens primam partem ipsius: sed ex dictis non datur etiam pars motus: ergo neque primum mutatum esse.

Secunda pars non est tam communis.

Probatur tamen, quia omnis motus finitus habet terminum indiuisibilem, quo clauditur: ergo si mobile persistat in esse, donec acquirat illud indiuisibile, poterit assignari ultimum indiuisibile sui motus: verbi gratia si aliquod lignum mouetur ad calorem ut tria, quandoquidem iste calor ut tria habeat indiuisibile terminatum suum in instanti, quo acquireret istud indiuisibile, finitur motus eius, & in eodem instanti reperiatur ultimum mutatum esse motus.

Probatur tertia pars: quia si mobile desineret esse in illo instanti, in quo deberet acquirere ultimum indiuisibile formæ, ad quam mouetur motus ipsius non haberet ultimum mutatum esse, ut patet: ergo, &c.

CONCLVSIO III.

41. *Primum indiuisibile motus aliquando datur, aliquando non: est contra Ruuium lib. 6. Physic. c. 6.*

Probatur prima pars: non potest acquiri aliqua forma diuisibilis quin omnia indiuisibilia eius acquirantur; sed calor ut quatuor sicut habet indiuisibile terminatum

sue ultimæ partis, ita habet indiuisibile initiatum primæ partis, ut patet, eadem enim est ratio: ergo siue non potest acquiri secundum se totum, nisi acquiratur illud ultimum indiuisibile terminatum, ita etiam non acquiritur perfecte, nisi acquiratur indiuisibile initiatum: sed illud indiuisibile initiatum acquiritur per indiuisibile initiatum motus, sicut indiuisibile terminatum acquiritur per ultimum indiuisibile motus: ergo datur quandoque in motu primum indiuisibile initiatum.

Probatur secunda pars: quod mouetur localiter ab uno loco ad alium continuum, non prius acquirit indiuisibile loco acquirendi, quam partem ipsius: ergo motus eius non habet indiuisibile initiatum. Cösequentia patet, quia si motus ille haberet indiuisibile initiatum, deberet per illud acquiri indiuisibile initiatum loci, ad quem est motus. Probatur antecedens: quia indiuisibile initiatum sequentis loci est terminatum præcedens; sed dum erat mobile in loco præcedens, habuit illud indiuisibile iā acquisitum: ergo non acquirit illud per motum sequentem, neque per aliquid ipsius, & consequenter, quod primo acquiritur per illum motum est aliqua pars diuisibilis loci sequentis.

42. *Obiectio contra primam partem Philosophus negat primum indiuisibile in motu: ergo, &c.*

Respondeo, cum loqui de indiuisibili, quod vocatur motu, utrum esse.

Obiectio contra secundam partem: sequeretur illum motum non habere principium, & consequenter esse infinitum.

Respondeo, distinguendo antecedens: non habere principium intrinsecum positum, concedo: principium extrinsecum, in quo verificaretur, quod non esset motus, nego: & distinguo consequens: categoriacæ, concedo; syncategorematice, nego consequentiam.

Dicere: si vllus motus potest initiari per diuisibile, quare non posse omnis sic initiari?

Respondeo, quia aliquando supponitur ante motum esse acquisitum terminum acquirendum per indiuisibile ipsum, & aliquando non supponitur acquisitus: hinc enim potest aliquis motus habere indiuisibile initiatum suum, & aliquis non potest.

QVÆSTIO VI.

Quomodo incipiunt & desinunt res.

43. **H**æc etiam questio supponit constitutionem continui, & tēporis ex partibus diuisibilibus in infinitum: nam si cōponeretur ex indiuisibilibus, esset extra controversiæ, quod omnis res inciperet in instanti intrinseco, in quo verum esset dicere, quod iā est res vel secundum se totum, vel secundum aliiquid sui, & immediate ante non fuit, nec secundum se totum, nec secundum aliiquid sui, nec minus esset extra controversiæ, quod desineret in instanti, in quo verum esset iam hæc res non est, nec secundum se, nec secundum ullam partem sui, & immediate ante fuit, vel secundum se, vel secundum a iquam parte sui. Supponit etiam præterea secundum communem resolutionem, quod præter partes dentur in continuo indiuisibilia; alias non posse esse verum, quod communiter supponitur, res incipere, & desinere in instanti extrinseco, vel intrinseco: neque enim in eo, quod non esset, incipere, aut desinere posset: Verum quidem est, eos, qui non admittunt indiuisibilia, adhuc conari explicare, quomodo res incipiunt ac desinunt: sed suppositio hæc est secundum communiores sententiam.

44. In hac ergo communis sententia, quandoquidem non posse assignari nec prima, nec ultima pars tēporis, in qua res vlla, aut incipere aut desinere posset, recurruntur ad aliquod instans, in quo res dicatur incipere aut definire, & quia nec res successiva, nec que successiva producuntur, potest produci in instanti, quia si sic produceretur, non esset successiva, nec successiva produceretur, sed simul propterea dicunt assignanda esse duo instantia, in quorum alterutro omnis res incipit produci, & duo alia instantia, in quorū alterutro incipit desinere; illa enim de quibus verum est dicere: in hoc instanti sunt, & immediate ante

ante nō erant, dicuntur incipere in instanti extrinseco, & per primū sui esse; & talia solum sunt res, quae non produncuntur successu: illa vero, de quibus non est verum dicere: *iam sunt*, & immediate ante non erant; sed potius de quibus verum est dicere, quod *iam non sunt*, & immediate postea erunt, dicuntur incipere per ultimum sui non esse: & hoc instans vocatur extrinsecū, quia non est verum dicere de rebus, quod sint in illo, vocatur etiā ultimum non esse, quia est ultimū instans ex omnibus, quibus non fuit producta res. Vnde patet duo esse instantia inceptionis rerum, intrinsecum, in quo verum est: *iam primo res est*; & intrinsecum, in quo verum est, *iam ultimores non est*. Similiter aut res desinunt in instanti: in quo verum est dicere: *iam non est*. & immediate ante fuit, & dicitur definire per instans intrinsecum, non quidem defitioni, sed potius durationi rei; ac etiam per primū sui non esse, quia illud instans est primū ex omnibus, quibus res post existentia non est. Aut desinunt in instanti, in quo verum est dicere: *iam res est*, & immediate post nō erit: & qua hoc modo desinunt, dicuntur definire in instanti intrinsecō, non tamen defitioni, sed durationi; & etiam per ultimum sui esse, quia illud instans est ultimū ex omnibus, in quibus res existit. Quod si aliquis vellet dicere rē ullam posse incipere in instanti, in quo nō est, nec definire in instanti, in quo est, excitat questionem de nomine tantum; nec enim de re ipsa dubitari potest; nam certū est posse dici de aliquibus rebus, quod in hoc instanti non sint, & immediate post erunt; & hoc est, quod significatur per inceptionē in instati extrinseco, & per inceptionē secundum ultimum sui non esse: nec minus certum est possideti de aliquibus rebus, quod in hoc instanti non sint, & immediate ante fuerint; & hoc est, quod significatur per defitionem in instanti extrinseco, ac per defitionem secundum primum sui non esse.

CONCLUSIO I.

45 Non est necesse ad explicationem inceptioris ac de-
sitionis rerum recurrere ad instantia extrinseca sic , quin
aque bene possit explicari quando incipiunt ac desinunt , non
recurrendo ad illa instantia ac recurrente , etiam supponendo
quod denit in instantia temporis ac partes in infinitum dini-
ghiles . Hac est nullius , quod sciam.

Probatur: si esset recurrendum ad illa instantia, maxime propter entia successiva, quasi horum incepio, & deficitio alter explicari non possit: sed potest ergo non est necessario ad illa recurrendum.

Probatur minor: quia potest dici quod motus hodier-
nus incepit hodie, & quod definit post diem hodier-

Confirmatur primo: incipere rem aliquam est idem, ac esse pro aliquo tempore, ac immediate ante non fuisse; sed est verum quod motus hodiernus sit hodie, & quod non fuerit ante; ergo potest dici de ipso, quod hodie insipit.

Confirmatur secundo: qui dicunt quod motus incipit instanti extrinseco, in quo verum est dicere, iam non est, & immediate post erit, debent admittere quod immediate post erit positivae quoad esse suū; & quod ante illud tempus, quod immediate post erit, non fuerit; ergo posse dicere quod incipiat in illo tempore, quod immediate post erit, & sane non potest aliter dici de inceptione positivae intrinseca ipsius.

46 *Confirmatur tertijs*: quia quando dicitur quod immediate post instans ex rinfec*tū*, in quo motus non est, motus erit, supponitur esse aliquod tempus sequens: sed non est ullum tempus immediate sequens quoad omnes partes illius temporis, ita, vt quelibet pars ipsius temporis immediate sequatur, quia prior pars temporis immediatus sequitur quam posterior, sed solū tempus immediate sequitur sic, vt inter instans illud, & omnes partes temporis sequentis collectiue acceptas, nihil metiet: ergo similiter quando diceretur quod motus inciperet in tempore illo sequenti, nō esset sensus quod motus inciperet in omni parte temporis sequentis, sed sensus esset quod motus quoad omnes partes suas haberet esse

in tempore illo, & quod non habuerit eis se suum; nec nullius
partis sua ante omnes partes illius temporis collectio
acceptas: sed hoc est certum: ergo certum est quod inci-
piat in tempore illo immediate sequenti.

Confirmatur quarto: Quando queritur de inceptione rei successivae, vel queritur de inceptione eius quoad omnes suas partes collectivae acceptas, vel de inceptione ipsius quoad aliquam partem sui. Si primum, impossibile est assignare aliquid instantis aut intrinsecum, aut extinsum, in quo incipiat; quia alias non esset successivum, cum sua partes deberent necessario esse simul. Sed bene potest assignari tempus intrinsecum, in quo incipit, nimirum hora, aut dies, in quo verum est dicere, motus ille habuit omnes suas partes in illa hora, & nunquam antea habuit omnes suas partes. Si secundum dicatur, cum vel queritur de inceptione ipsius quoad partem aliquam determinatam, que secundum le totam accipit esse suam post non esse immediate praecedens ita, ut nunquam antea haberet totum suum esse; & potest etiam assignari tempus intrinsecum, in quo sit, nempe si pars illa determinata, sit media pars motus horarij, potest dici quod incipiat motus horarius in prima media hora quoad primam partem simpliciter, ante quam non est vlla alia pars, & hoc modo non potest dici quod incipiat unquam; quia non habet primam partem talen, ut patet ex dictis questione praecedenti.

CONCLIV SIO I.

CONCESSIONE
47 Non potest assignari nullum instantiam, in quo successiva non pos-
per se, aut illa, quae acquiruntur successivae, incipiunt, nisi instantia extrinsecus, unde si debent dici incipere in v-
lo instanti, debent dici incipere in instanti extrinsecis, & in quo
per ultimum suum non esse. Hæc est certa apud omnes: &
ratio est manifesta, quia eo ipso, quod sunt successiva, aut quod successiva acquirantur, non potest fieri quod
ulla pars ipsorum simul producatur, & consequenter
nequit dici pro vlo instanti de ipsis: iam pri vlo sunt &
immediate a te non fuerunt. Sed bene potest assignari
instantiam, in quo verum sit dicere: iam non sunt, & im-
mediate post erunt: & illud instantiam est ultimum ex om-
nibus, quibus non acceperunt iuum esse, & est extrin-
secum durationi ipsorum, quandoquidem in eo non sunt
ergo solum possunt dici incipere in instanti extrinsecis,
et non in instanti sui non esse.

CONCLUSIO III.

CONCEVSTO III.
¶ 8 Non potest assignari , liquidum instantium , in
quo successiva definiri per ultimum sui esse , sed necessario
debent definire in instanti , in quo verum est dicere : iam
non sunt , & immediate erant . Hac est extra controver-
siam : & pater , quia cum sint successiva , nee secundum
se tota , nec secunda vllam partem sui possunt esse
in instanti ; ergo nequit pro vlo instanti vere dici de
ipsis , iam sunt , proprio loquendo : sed pro aliquo instanti
potest dici de ipsis , iam non sunt , & immediate ante
erant , illud i- stars est primum instantis , quo post esse
non habuerunt esse : ergo non possent definire per vlti-
mum sui esse , sed per primum sui non esse .

Dices contra hanc duas conclusiones: potest primum indubitate initiativum motus acquiri in instanti, & potest secundum ultimum indubitabilem terminatum motus esse in instanti: ergo potest dici quod motus incipiat intrinsecus in instanti intrinseco duratione eius, in quo verum si dicere iam est motus, & immediate non fuit, & potest etiam desinere in instanti, in quo verum est dicere, ita non est motus, immediate post non erit. Probatur consequentia in illo instanti, in quo acquiritur prius indubitabilis motus, potest dici quod ipse motus sit, sicut & in instanti ultimo terminatus indubitabilis eius.

Respondeo distinguendo consequens : potest dici quod
incipiat in tali instanti, quatenus aliquid spectat ad mo-
tum, sed quod non sit reuera motus, tum incipiat, conce-
perit & sic etiam potest dici quod definat motus in tali
instanti intrinsico, quatenus aliquid motus tum sit, &
postea non erit, quod tamen non sit motus : potest di-
ci quod motus secundum se tum incipiat, aut definat,
C. 2. 3. quatenus

quantenus aliquid, quod sit reuera motus aut successum sit in illis instantibus, nego consequiam.

CONCLV SIO IV.

Successi-
ue acqui-
sita pos-
sunt de-
finere in
instanti
extrinseco
intrinsico &
et in seco

49 Quae successiva acquiruntur, sed non sunt essentialiter successiva, sed permanentia, & conservabilia, ut calor, & frigus, ac similia, possunt definere aut in instanti intrinseco aut extrinseco ita, ut possit dici de ipsis, aut quod iam sunt, & immediate postea non erunt, aut quod iam non sunt, & immediate ante fuerint. De hac etiam nequit esse controver-

sia vlla realis: & patet: quia Deus potest conseruare calorem productum per horam vlique ad ultimum instantis istius hora inclusiue, ut certum est, & potest non conseruare ipsum vterius: sed in tali casu esset verum dicere: iam calor est, & immediate post non erit: ergo potest calor definire per ultimum sui esse.

Rursus, potest conseruare calor per horam, & que ad ultimum instantis, exclusiue, & non conseruare ipsum in illo instanti: sed in illo casu desineret, & verum esset dicere: iam non est, & immediate ante erat: ergo potest definire per primum sui non esse.

CONCLV SIO V.

Indivisi-
bilitas
acquisita
defini-
tio
aliquid
intrinsico
et in seco

50 Indivisiibilitas quacunque, & divisiibilitas etiam indivisi-
bility acquisita, hoc est, quorum partes non producuntur
successive, incipiunt in instanti intrinseco per primum sui
esse, ita, ut verum sit dicere: nunc sunt, & immediate ante
non erant; desinunt etiam quandoque in instanti extrinseco
per primum sui non esse; quandoque in intrinseco per ultimum
sui esse. Hoc quod secundam partem est communissima:
& patet, quia huiusmodi producta in instanti possunt non
conseruari vterius, & sic desinerent in instanti intrinseco
per ultimum sui esse: quia verum esset dicere, iam
sunt, & immediate post non erunt; possunt etiam conseruari vterius vlique ad aliquod instantis, & in illo non
conseruari: tum autem desinerent per primum sui non
esse in instanti extrinseco, in quo verum est dicere; iam
non sunt, & immediate ante erant: & sane hoc modo
necessario debet definire omnis forma substantialis, que
per illam formam productam in instanti expellitur: nam
in instanti, in quo producitur forma expellens, non potest
existere altera forma, alias duas formae contrariae essent
similis in eodem instanti reali, in gradibus, in quibus op-
ponuntur; & si possent esse pro vno instanti simul, possent
pro tota aeternitate, & consequenter non essent contraria:
ergo debet non esse tam forma expellenda, & eadem debet
esse in tempore immediate antecedenti: alias materia
prima naturaliter esset absque vlla forma substantiali
pro aliquo tempore.

51 Dicere: forma expellens est causa formalis expulsio-
nis: ergo debet prius esse in materia, quam fiat expulsio;
sed antequam fiat expulsio, debet esse forma expellens;
ergo pro aliquo priori sunt simul forma expellenda, &
expellens.

Respondeo, distinguendo subsumptum: debet esse for-
ma expellenda ante expulsionem negative in prioritate
aliqua naturae, transcas subsumptum: debet esse prius po-
situm, nego subsumptum. Et ne difficultas haec doctrina ap-
pareat, confirmanda est exemplis certis, & communiter
admissis. Itaque, quemadmodum prius est negatio voli-
tionis, ac nolitionis in potentia volitiva, quam exerceat
actum, quia per actum formaliter expellitur illa negatio;
& quemadmodum materia prima producta simul cum
forma substantiali prius natura habet priuationem forme
substantialis, quam ipsam formam; cum tamen certum sit,
quod negatio non sit positive in voluntate ante actum,
aut priuatione in materia positum ante formam, quia alias
contradicitoria essent simul vera simpliciter loquendo de
eodem subiecto, verbi gratia, habere formam & non ha-
bere formam pro aliquo instanti temporis: quia enim sunt
positive in aliquo subiecto pro aliquo instanti etiam natu-
ra, simpliciter dicuntur de ipso pro instanti temporis, in
quo omnia instantia naturae includuntur: ita forma ex-
pellenda potest esse negative in materia ante expulsio-
nem, licet non possit esse positive in illa.

Si autem quares, quid est formam esse negative in ma-
teria, aut subiecto ante expulsione.

Respondeo, non esse aliud, quam quod forma esset ibi, quantum est ex parte subiecti, & formae, nisi aduenisset impedimentum alterius formae incompatibilis, ac conse-
quenter expulsionis. Vnde si intellectus consideraret subiectum sub aliqua forma in aliquo tempore, aut instanti, quia non habet ex natura subiecti, aut formae rationem aliquam ob quam posset considerare formam non man-
tere in illo subiecto, nisi considereret aliam formam adue-
nitatem; propterea potest existimare, quod forma sit in ali-
quo priori in illa materia, & quod expellatur per formam
posterioris aduentem. Reuera autem forma non est tu, sed esset; & alia forma non expellit ipsam per aliquem influxum posteriorium, sed etenim expellit ipsam, quatenus positiō ipsius est causa, quare illa non ponatur in illo instanti. Vnde non debet proprie loquendo intelligi forma esse ibi pro illo instanti, quia reuera non est tunc sed debet intelligi quod esset, nisi altera forma poneretur: & in hoc consistit causalitas formalis expulsione, quam exer-
cit forma, que aliam expellit: de quo in re nequit esse difficultas.

54 Probatur prima pars conclusionis, quae est etiam Tidius
vriter
requisita
semper
in produc-
tur in
stanti

communis, licet aliqui putent tales formas, non tam necessario produci in instanti, quin possint produci in posteriori tempore.

Probatur inquam, haec pars: quia cum sint indivisiibili-
ta, seu indivisiabilitas producibilis, nihil impedit quo mi-
nus in instanti semper producantur: & ex alio capite co-
naturalius est, quod sic producantur, quam quod produ-
cantur in tempore.

Probari solet secundo communiter quia implicat produci rem indivisiabilitas productam in tempore: ergo ne-
cessario debet produci in instanti.

Probatur antecedens: quia si producerentur in tempore, deberet produci tota secundum omnes partes in toto illo tempore, & non secundum partem in parte temporis, & aliam partem in alia parte temporis. alias non producere-
tur indivisiabilitas: sed non posset sic produci, quia eo ipso
quo produceretur tota in prima parte temporis, non
posset produci secunda pars; nam productio dicit ordi-
nem ad non esse praecedens rei producta; sed productio
rei in secunda parte temporis non diceret talem ordinem,
quoandoquidem supponatur res producta in priori par-
te temporis: ergo non esset productio; sed potius conser-
vatio.

Hoc probatio, si valet, cuncte probat dari indivisiibilitas in tempore, quia certum est res indivisiibiles, vt Angeli, & indivisiabilitas productas, vt lumen in aere, & anima viuentium, saltem perfectorum, posse produci, ergo cum nequeant produci in tempore, iuxta hanc probationem, debent necessario produci in instanti: imo illa ipsa produc-
tio ipsorum potest esse instantis extrinsecum, quo du-
ratio aliarum rerum instantiarum mensurari possit.
At reuera non caret difficultate haec probatio: nam sicut
post productionem instantiam posunt conseruari in suo
esse in tempore immediate sequenti, & hoc sicut per ea-
dem ipsam actionem, qua producebantur, vt multi putan-
t, sive per aliam diuersam, vt existimant alii: ita vide-
tur fieri posse, vt quamvis non producerentur in instanti
antecedenti, possent produci primo in illo tempore.

55 Confirmatur: quia si actio illa, per quam producitur in tempore, sit illa ipsa actio, per quam producitur in instanti, existentia ipsius in tempore illo non videtur depen-
dere vlla ratione ab instanti antecedenti; neque enim ali-
gnari potest, in quo genere causa dependet, nec etiam
ostendi potest quomodo existentia illa instantanea possit
habere ratione conditionis sine qua non ad existentiam
eiusdem actionis in tempore post instantem; & vniuersaliter
loquendo non videtur, quod vlla res existens pro tempore
posteriori possit habere necessariam, ac immediatam depen-
dientiam ab illo existente tempore, aut instanti priori, vnde
nec vlla causa per se effectus debet existere tempore
ante ipsum effectum, & si existat, id impertinet est ad
productionem effectus. Quod si actio, qua ponitur res
in tempore, sit illa actio, eadem ratione, & forte clarius
sequitur

sequitur, quod non possit habere dependentiam ab actione instantanea priori.

54 Dicere: rem indiuisibilem conseruari posse in tempore, quia in hoc nulla est repugnancia; nam ad conseruationem non requiritur, nisi produc̄io cū respectu ad esse immediate p̄cedens. Supposito autē, quod res producatur pro instanti ante tempus, si maneat aut eadem produc̄io, aut adueniat alia pro tempore sequenti, dicet respectum ad esse rei immediate p̄cedens, & consepter potest habere rationē conseruationis. At talis res nō potest produci primo in tempore: hoc enim implicaret, quia produc̄io dicit respectum ad non esse immediate p̄cedens: sed in tempore illo nullū est instans, nec pars temporis, in quo possit dici: iā est res illa, & immediate ante non fuit; quandoquidem non detur prima pars in tempore illo, nec primum instans: ergo res non potest produci in illo tempore, quamvis possit conseruari.

Contra: quia licet non possit assignari aliqua pars, aut instans, in quo primo producatur res; tamen potest ita produci in illo tempore toto sic, vt verum sit dicere, quod fuit in illo tempore, & quod non fuerit in instanti immediate p̄cedenti. Deinde quamvis non possit propter hanc replicam incipere in instanti, aut tempore intrinseco, quemadmodum nec successiva incipiunt; possit tamen incipere in instanti extrinseco, in quo verum est dicere: iam non est, & immediate post erit.

55 Confirmatur: vt res permanens ac indiuisibiliis producatur simpliciter, non est necesse, vt possit assignari aliquod instans, in quo dicatur, iam est, & immediate ante non fuit; vt patet manifeste in creatura, quae producetur ab æterno: ergo nec si producatur in tempore, est necesse assignare tale instans.

Præterea, Angelus produktus in instanti potest non conseruari vterius, & ipsa non conseruatio ipsius est intrinseca in tempore sequenti; ergo produc̄io etiam ipsius possit esse in illo tempore: quidquid enim difficultatis est de productione, est de desitione, meo iudicio. Hoc est, quod occurrit mihi contra p̄dīctam probationem, quam qui voluerit tamen amplecti, soluat hanc difficultatem.

CONCLUSIO VI.

56 Non datur modus incipiendi aut desinendi, præter predictos, supposito quod continuum componatur ex partibus diuisibilibus copulatis indiuisibilibus. Hęc est communis contra quosdam recentiores, qui volunt etiam alias res inciperi sic, vt verum sit de ipsis dicere: in hoc instanti est res, & immediate etiā ante fuit; sic tamen, vt nō possit assignari aliquod determinatum instans, in quo verum sit dicere, quod fuerit, quia scilicet producta fuit in tempore indeterminato; & qui similiter volunt quasdam res sic desinere, vt verum sit dicere de ipsis: in hoc instanti non sunt, & immediate ante non fuerunt; sic tamen, vt inter instans, quo incepunt, & instans huiusmodi, quo desinunt, non possit assignari aliquod instans, in quo verum sit dicere, quod non sunt. Quod si queratur, quomodo possit dici incipere res in instanti, ante quod possit dici, quod fuerit; aut desinere in instanti, ante quod verum sit dicere, quod non fuerit; respondet fortassis, quod dicatur tum incipere, quia illud est primum instanti determinatum, in quo non sunt; & dicatur tum desinere, quia illud est primum instans' determinatum, in quo verum sit dicere, quod non sunt.

Probatur conclusio: sicut assignari potest instans determinatum post tempus indeterminatum, in quo res antecedenter fuit, ita potest signari instans determinatum antecedenter ad tempus illud indeterminatum; neque enim est maior ratio de uno, quam de altero: ergo posset recurri ad illud instans antecedens, tanquam ad instans inceptionis rei, in quo verum esset dicere, iā res non est, & immediate post erit, iuxta unum ex modis incipiendi supra specificatis, & communiter admissis; & sic frustra recurrerit ad hunc nouum incipiendi modum.

Confirmatur: quia absurdum esset, quod Deus non sciaret, quādū habuit negationem alicuius actionis success-

sive, quam habere debet in tempore: ergo potest assignare ultimum instans, in quo verum est dicere, iam nō habuit illam actionem, & immediate post cā habebit: ergo non potest assignari aliqua actio ipsius aut res producta per actionem, quin verum sit dicere determinate, pro hoc instanti non est actio illa, aut res producta per actionem, & immediate post erunt.

57 Confirmatur secundo: quia si detur primū instans determinatum post tempus indeterminatum, in quo res sit, vt datur secundum aduersarios, ac instans ultimum determinatum, in quo ultimum res non sit, vt debet dari ex iā dictis, sequitur quod tempus intermedium sit determinatum: tempus enim quodcumque, cuius extrema sunt determinata, est determinatum. Sed hinc vterius sequuntur duo absurdia; vrum quod tempus, quod volunt aduersarij esse indeterminatum, nō sit indeterminatum, quod est contradictionis; Alterū, quod possit assignari aliquod instans ante instans inceptionis assignatiū ab aduersariis, in quo verum sit dicere, quod res sit, vel secundū se totā, vel secundum aliquā partem sui, quia inter quæcumque duo instantia determinata potest Deus assignare aliquod aliud instans determinatum: ergo in illo instanti potest dici, quod res sit; neque enim potest dici, quod res non sit; alias instans antecedens tēpus illud non esset instans ultimum, in quo verum esset, iam ultimum res non est, cum daretur aliud instans posterius, in quo non esset. Hoc argumentum probat non dari modum inceptionis ab aduersariis significatum, & simile potest fieri facile contra modum desitionis, de quo eadem est ratio, ac de altero inceptionis, quantum ad hoc.

Confirmatur tertio: quia absurdum videtur, quod Deus non faciat quantum temporis impenderit in productione alicuius rei, nec possit scire quantum excesserit duratio vnius rei durationem alterius: sed hoc non sciret secundum aduersarios, quia si non velleret rem, quae incepit determinata in hoc instanti, & indeterminate in tempore indeterminato antecedente, vterius conseruare, nō possit ostendere quandiu extiterit, aut quandiu res conseruata per integrā horam extiterit diutius, quam illa res: si enim possit id ostendere, iā tempus indeterminatum non esset indeterminatum. Adde ad hęc sine necessitate, aut fundamen o-ex cogita: i hunc modum incipiendi, aut desinendi, vt patebit ex solutione obiectionum.

58 Obiec̄ies primo: Deus potest imponere homini præceptum amandi ipsumm̄ aliquando ante mortem, non determinando aliquod tempus. Sed si talis non amaret, nisi immediate ante mortem, non transgredetur præceptum; nec potest assignari, quando determinate obligabitur ante mortem, quia quodcumque instans assignaretur, adhuc remaneret tempus obseruandi præceptum: ergo peccatum ipsius incipiet indeterminate, & consequenter gratia ipsius expulsa per illud peccatum definit indeterminate.

Respondeo, talem non posse obligari pro tempore indeterminato, vt volūt aduersarij: Sed obligabitur pro quocumque instanti, aut tempore determinato, pro quo aduertit periculum esse, nisi tum obseruet præceptum, non posse obseruare illud potesta, aut timendū esse probabiliter, quod non possit; nec in hoc est aliqua difficultas.

59 Obiec̄ies secundo: Sacra menta, quae sunt entia successiva, causant gratiā: sed non causant ipsam in instanti, in quo non sunt: ergo in parte indeterminata, in qua sūt secundum aliquam partem indeterminata sui: ergo gratia incipit in instanti, in quo desinunt. Sacra menta extrinseco; sic tamen, vt verum sit dicere, iam sunt, & immediate ante erant, licet non possit determinari instans aliquod, in quo ante erant.

Respondeo primo: si ideo Sacra menta non causant gratiā in instanti, in quo non sunt, quia non sunt in illo instanti, & quod non est nequit aliud producere; etiā ea nō posse cauare gratiā in parte indeterminata, quia neque sūt in parte illa indeterminata. Et si dicas, quod sint in illa parte, quia sunt ibi secundū partē aliquam sui, possunt etiam dici cauare gratiā in instanti, in quo verū est dicere, iā non sunt, & immediate ante erāt, quia sunt in illo.

instanti secundum ultimum indiuisibile terminatum suum esse; unde non est recurrendum ad partem indeterminatam.

Responso secundo directe, negando antecedens; cum enim caudent moraliter, secundum veriorem sententiam, bene possunt causare quando non sunt. Quod si etiam causarent physice, adhuc causare possent, ut paulo ante dixi, tum ratione sui indiuisibilis terminatus, tam bene quam possent causare in parte indeterminata temporis, ratione partis indeterminatae sua.

QVÆSTIO VLTIMA.

Vtrum corpora continua habeant terminum sue magnitudinis & paruitatis.

60 **D**uos sunt corporum continuorum genera, de quibus dubitari potest quantum ad hanc questionem; unum enim est eorum, que non sunt ordinata ad animam, ut sunt homogenea, verbi gratia ignis, aqua, oleum, vinum. Alterum eorum, que sunt ad animam ordinata, ut sunt organica corpora, hominis, verbi gratia, leonis, formicae, &c.

Terminus autem magnitudinis & paruitatis alicuius rei est duplex; unus intrinsecus; extrinsecus alter.

Terminus intrinsecus magnitudinis est illa quantitas, sub qua res ita esse potest, ut non possit sub maiori esse, ut si homo possit esse quinque cubitorum, & non majorum; enim si haberet quantitatem quinque cubitorum, haberet terminus intrinsecum magnitudinis suę; vocatur autem hic terminus a philosophis *maximum quod sic*, quia est maxima quantitas, quam res potest habere.

Terminus extrinsecus magnitudinis est illa quantitas, quam res habere non potest, sed habere possit quamcumque minorem; ut si homo habere non possit magnitudinem sex cubitorum, possit tamen habere quamcumque minorem, tum magnitudo sex cubitorum est terminus extrinsecus magnitudinis hominis. Et hic terminus vocatur *minimum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus, quas res habere nequit, maioribus sua quantitate, illa est minima.

Terminus intrinsecus paruitatis est illa quantitas, quam res habere potest, & qua minorem habere non potest, ut si homo possit conservari sub magnitudine viii cubiti, sed sub minori conservari non possit; ista quantitas cubitalis est terminus intrinsecus paruitatis eius. Hic terminus vocatur *minimum quod sic*, quia est minima quantitas, sub qua res potest esse.

Terminus extrinsecus paruitatis est illa quantitas, sub qua res esse non potest, sed sub quamcumque maiori visque ad terminum intrinsecum vel extrinsecum magnitudinis sua possit esse: & hic terminus vocatur *maximum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus minoribus quantitate sua, quam non potest res habere, illa est maxima. Quæritur ergo modo, vtrum corpora naturalia sive viventia sive non viventia habeant terminos intrinsecos vel extrinsecos sua magnitudinis, & paruitatis naturaliter, nam de potentia Dei absoluta non est alia difficultas hic præter eam, quam habuimus in disputatione de Infinito, in qua resoluimus Deum posse producere corpus infinita magnitudinis: quod si etiam non possit, non est illa implicatio quocumque finito corpore maius vel minus producere: vnde in ordine ad ipsius potentiam non potest assignari terminus finitus determinatus magnitudinis aut paruitatis.

CONCLV SIO I.

61 *Corpora non viventia seu non ordinata ad animam non habent terminum finitum determinatum magnitudinis aut paruitatis.* Hac est Scotti 2.d. 2.q. 9.n.¹; i. quem præter suos sequuntur recentiores communiter, speciatim Ruinius 1. Physic. cap. 4.qn. 2. Auera q. 38. scđt. 1. Amicus tract. 16. qu. 2. Ariaga diff. 3. de generat. num. 51. contra Thomistas communiter, quorum tamen aliqui concedunt conclusionem quoad terminum magnitudinis, negant quoad paruitatem: alij eam negant quoad vtrumque ut Complutenses diff. 2.7.

Probatur prima pars: quia corpora aliqua huiusmodi quo maiora sunt, eo maiorem habent in se virtutem agentis, ut patet in igne: ergo assignata quamcumque magnitudine finita ignis, si applicetur stupra, poterit ipsum cōbure, & conuerte in ignem, eoque igne sibi continuato se augere quoad magnitudinem, quantum est ex natura sua, nisi eoque crescere, vt iam non esset amplius locus ulterius occupandus, nec plus materiae in quam ageret; quo casu haberet quidē terminum, ultra quem non posset crescere, sed hoc non esset ex natura sua, sed ab extrinseco, & consequenter impertinenter ad questionem praesentem: ergo non datur terminus vllus determinatus, ultra quem ignis excrescere non posset naturaliter, quantum est ex se, si haberet locum quem occupare posset, & materiam in quam ageret.

Confirmatur hoc: quia ignis in minori quantitate, quam esset ignis maximus possibilis, posset augere suam magnitudinem per combustionem materie combustibilis libi applicatae: ergo & ignis ille maximus.

Probatur consequentia: quia ignis virtus non diminuit vlla ratione per additionem partium ignis, quibus redditur maximus, ut manifestum est: ergo si in minori quantitate potest augere se, poterit in maiori; & sane oppositum videtur prima facie tam impossibile, ut mirum si viros doctos id tenere.

62 *Complutenses respondent primo*, satis probabile esse, quod ignis maximus possibilis possit in se conuertere stupram applicatam; sed tum, inquit, ignis ille non esset in statu debite dispositionis vel conseruationis, sed in statu corruptionis ac via ad interitum: quando autem ipsi dicunt corpora habere terminum intrinsecum magnitudinis, loquuntur de illis, ut sunt in statu debite dispositionis ac conseruationis.

Contra: quia adiunctio aliarum partium ignis non ponit ipsum in statu corruptionis, aut via ad interitum magis quam ante erat: tum quia, ut dictum est in probacione, & patet ad sensum, quo maior est ignis, eo magis resistit, & difficiliter corrumpi potest; tum quia illa pars adiuncta non diminuit aliquid de qualitatibus conseruationis ignis, nec agit villo modo in partes priores, nec auget virtutem aetiam agentium contrariorum: ergo non reducit ignem ad statum interitus, aut indebitate dispositionis.

63 *Responso secundo ex Caiet. & Nazario*, in eo causa ignem combustum quidem stupam, sed non vnitum sibi ignem ex eo generatum vniione continuatu, sed tantum contiguatu; & quamvis oppositum appareat sensu, corrigendum esset, sicut in alijs casibus corrigi debet.

Confirmant hoc: virtus, quam habet ignis ad vniendum sibi nouam materiam, habet statum suum non minus, quam augmentativa in homine: ergo sicut haec quando pertinet ad statum suum, nequit ulterius aliquid homini adiungere, quo crescat, ita nec illa igni.

Hac responso non magis sufficit, quam præcedens, nec minus est incredibilis; quod probo: quia ignis minoris virtutis, aut latet non maioris, nempe ignis minor, non solum habet virtutem productiū ignis, sed vnitum sibi, secundum aduersarios: ergo & ignis maximus, quem assignant ipsi, qui vel est maioris virtutis, vel certe non minoris.

Confirmatur: quia ignis non habet virtutem vnitum alterius ignis sibi, nisi producendo ipsum in parte propria, ac contigua: ergo si ignis maximus producat ignem alium in parte sibi propria, habet virtutem continuatiū non minus, quam ignis minor.

Confirmatur secundo: quia duo ignes non habent continuari ex se, ex eo, quod unus alterum producat, sed ex eo, quod applicentur inter se contigae; vnde si sic applicarentur, quamvis unus alterum non produceret, adhuc continuarentur, nec continuatio illa sit virtute magis vnius, quam alterius: ergo quando sic applicaretur ignis aliquis igni maximo, continuarentur; & quamvis non esset ad illam continuationem virtus sufficiens in igne maximo (quod tamen ridiculum esset somnia

Disput. XVIII.

somniare) esset tamen in parvo igne applicato, modo sit in vlo igne.

64 Ad illud de corrigendo sensu, fateor eum debere sepe corrigi, sed non nisi, quando virget ratio: quod non contingit in proposito, vt patebit ex solutione obiectio- num.

Ad confirmationem respondens, negando antecedens cuius falsitas patet ex duobus capitibus. Primo, quia de facto videmus hominem queque peruenire ad talium terminum, ultra quem nequit se augere virtute augmentatiua; sed de facto id non videmus de igne, vt facientur ipsime.

Complutenses nro. 16. &c patet experientia. Secundo quia si idem Authores concedunt igni virtutem produciuam ignis vltioris ultra terminum suum, licet non vniuersum ipsum; sed tamē non admittunt hoc de virtute augmentatiua hominis.

Ratio etiam disparitatis est, quod augmentatiua virtus debitiliter per derperditionem partium, & acquisitionem partium imperfectorum, ac actionem aliarum causarū successu temporis; & etiam propter indispositionem materiæ, quam augere deberet, verbi gratia, ossu & neruorum, quae quo aurora sunt, eo minus sunt apta ad augmentum suscipiendum; ignis autem virtus non debitiliter per acquisitionem aliarum partium ignis; nec materia applicabilis, ideo redditur ineptior ad conuer- sionem sui in ignem.

65 *Probatur secunda pars conclusionis*, de termino partitatis: quia assignata minima parte ignis, sub qua minori non posset existere secundū aduersarios, illa pars esset diuisibilis, alias non esset continua, aut continuum conponeretur ex diuisibilibus (cuius oppositum hic supponimus; nā si componeretur ex diuisibilibus, pars illa, quæ constaret ex duobus diuisibilibus, esset minima pars cotinua, quia minor nō posset dari, quæ esset continua, & absolute, & simpliciter diuisibile esset minima pars continua, quia minor non posset dari, quanvis non esset pars continua, cū non esset constans partibus) sed si diuidetur, non eo ipso præcise, quo diuidetur, debebet desinere ignis sub vtraque parte: ergo non potest assignari minimus terminus huiusmodi corporum.

Confirmatur: quia materia prima, quæ est sub quantitate ignis illius minimi, non potest annihilar, aut destrui facta diuisione illius ignis: ergo materia prima non habet terminum partitatis sua: sed certe, si materia non habet, nec alia corpora homogenea habent ex se tamē terminum, quia est eadem ratio de ipsis, ac de materia prima quantum ad hoc.

Respondens Complutenses primo, retorquendo argumentum contra Scotum assignantem viuentibus terminum paruitatis: sed de hoc postea conclusione sequenti.

66 *Respondens secundi*, posse quidem ignem minimum diuidi; sed non futurum eum tum in termino debitæ dispositionis, ac conseruationis.

Contra: quia præterquam quod hoc sit euadere difficultatem, recedendo ab ipsa vera conrouersia, quæ est, an reuera detur terminus magnitudinis, quoad paruitatem, quem secundum hanc responsionem absolute concedat. *Complutenses* non minus, quā *Scotisti*; præter inquit hoc ex illa diuisione præcise non oritur, quod vlla pars ex illis partibus per se sit minus in statu debitæ dispositionis quam ante: neque enim ex diuisione præcise vlla pars ex partibus relictis, perdit aliquā qualitatem conservatiua sua; & si non accederet actio aliqua caularū aliatum, semper conservaretur in esse qualibet pars post diuisionem; tam bene, quam pars ipsa diuisa: ergo ex se esset in statu debitæ dispositionis. Verum quidem est quod diuiso illa conduceret ad hoc, vt posset facilius corrupti, quia vtraque pars simul sumpta fortius resisteret contrariis, quam alterutra seorsim sumpta: sed hoc est per accidens, & à nullo negatur.

Confirmatur: quia etiam illa pars, quā aduersarij dicunt minimā, potest dici else in statu corruptionis, ac nō esset consequenter in statu debitæ dispositionis ac conservatio- nis, sicut ipsi dicunt de partibus, in quas diuidetur: ergo

Quæst. vlt.

583

responsio est nulla. *Probatur antecedens*: quia sine dubio ipsi assignabunt valde paruam partem, verbi gratia, scintillam aliquam exiguum ignis pro minima parte, quam assignent pro termino magnitudinis, quoad paruitatem sed certū est illam exiguum partem facile ab agentibus contrariis corrupti, & eam naturaliter de facto non diu persistere: ergo potest dici, quod non sit in statu debiti dispositionis, ac conseruationis.

67 *Respondens alij*, partem minimam ignis, verbi gratia, posse quidem diuidi, vt quanta est, non tamen ut est substantialis.

Contra primo, quia cuicunque conuenit essentia, co-uenit proprietas rei: sed illi parti minima conuenit ef- se quanta & extensa: ergo conuenit ipsi diuisibilitas consequens ad quantitatem, & extensionem.

Contra secundo, quia implicat illam quantitatem posse diuidi, quin distantia, quæ est sub ipsa, possit diuidi: sicut implicat quantitatem ligni bipalmarem diuidi, quin diuidatur ipsa substantia ligni.

Confirmatur tertio, quia cuilibet parti ex partibus ipsius quantitatis correspondet sua propria pars substantiae; nec enim est eadē pars, quæ est sub vtraque parte: ergo diuisa quantitate, maneret sub ipsa naturaliter sua propria pars istius substantiae, nisi poneretur aliquod agēs extrinsecū, quod ēā corrūperet; de quo casu nō loquimur, quia est per accidens, quod adesset tale agens, & defitio substantiae nō oriretur ex eo, quod substantia illa haberet terminum magnitudinis quoad paruitatem ex natura, sed ex eo, quod adesset aliqua causa extrinseca corruptio, quod valde hic aduertendum est.

Conimbricenses aiunt, posse quidem diuidi illam sub-stantiam minimam, & quoad quantitatem, & quoad substantiam, sed non posse illam produci, aut conseruari in minore quantitate, quam sit quantitas illa minima; quia natura nequit generare, aut conseruare aliquid, nisi in ordine ad operationem determinata autem magni- tudo requiritur ad operationem.

Contra: quia quilibet pars in partibus inclusis in parte minima, est determinata, & habet etiam determinata operationem sibi correspondentem: ergo quantum ad hoc nihil deest, quominus & produci & conseruari possit à natura.

68 *Probatur secundo* eadem pars conclusionis & simul impugnatur responsio *Conimbricensum*: agens naturale approximatim paſo diuisibili, prius, & fortius agit in partes viciniores, quam remotiores: ergo quacunque minima parte stupa applicata igni, v.g. ignis ager prius in parte viciniori ipsis, quam remotiori: ergo natura habet virtutem generatiua formæ in minori magnitudine, quam sit minima vlla determinabilis: quod si possit generari in minori quantitate, poterit etiam & conseruari, quantum est ex natura sua.

Respondens Complutenses, nō posse produci formam in parte viciniori, donec dispositio qualitatua necessaria introducatur per totam partem minimam, quoad partes viciniores, & remotiores.

Contra: quia dispositio qualitatua requisita ad introducendam formam prius producitur in parte viciniori: ergo & ipsa forma.

Confirmatur: quia absurdum videtur, quod ad introductionem formæ diuisibilis, cuius pars reperitur in hac parte, sit dependentia vlla à dispositione alterius partis eiudem rationis, in quam illa pars formæ introduci nequit, præterim si forma non sit actus corporis organici. Adde gratis dicti quod dispositio illa debet introduci in totam illam partem minimam, & inde sequi quod agēs naturale non prius ageret in partem propinquam, quam remoram, dum producit formam homogeneam non respiciensem, etiam alterius subiectum diuersarum partium heterogenearum.

Confirmatur: quia si ignis minima quætitatis ponereatur extra Cælum, posset ab Angelo diuidi: & tum quero, an maneret pars ignis sub qualibet parte quætitatis, necne. Si sic, habeo intentū, si non, ergo annihilaretur materia prima, vel diuisa maneret sine forma, quod nequit fieri

Ccc 4

secundum Thomistas diuinitus:& qua ratione materia potest esse sub minori quantitate, posset etiam esse ipsa formarum non posset autem annihilar virtute creata.

Caietanus responder annihilandam, sed virtute tamen diuina.

Contra: quia nihil obligaret Deum ad ipsam annihilandam.

Respondent Comibrenses: Angelum non posse diudere illam.

Sed contra: quia nihil impedit, cum sit diuisibilis: si tamen Angelus potest diuidere aliquid continuum.

Obiectus contra primam partem Philosophum 2. de anima sex. 41. dicentem: *Eorum omnium quae à natura sunt, est finis tam magnitudinis, quam accretionis s.*

Respondeatur, eum loqui de viuentibus neque refert, quod loquatur vniuersaliter de constâ ibus natura, quia capit a iiquando naturam pro vita, & quo ita capiat hoc loco manifestum videtur, quia alias falsū esset, quod dicit, nam inanimata, que constant natura in alio feso, non habent terminum, aut finem accretionis proprie loquendo, quandoquidem crescere proprio conueniat solis viuentibus.

Obiectus secundo: ornis forma naturalis est definita ad certam, ac determinatam perfectionem: ergo & ad determinatam quantitatem.

Confirmatur: quia ex eo, quod sit determinata ad certā perfectionem, petit qualitates conseruatius in certo termino: sed quantitas est dispositio conseruatua: ergo petit illam in certo termino.

Respondeo distinguendo antecedens: quoad speciem, concedo antecedens, quoad extensionem, aut numerū effectuum: à se producentur, nego antecedens, & consequentiam: Quod autem non sit determinata ad certā perfectionem, quoad extensionem, aut numerum, patet, quia hic numero ignis potest producere infinitos, & ipsi met complentes concedunt, ignem maximum, qui potest dari, posse producere alias partes ignis.

Ad confirmationem respondere similiter distinguendo antecedens: petit qualitates conseruatius in certo termino intentionis, transeat, extensionis, nego antecedens, & concessa minori, nego consequentiam: quia tam bene potest disponere ad conseruationem ipsius in maiori quantitate quamcumque, quam in minori.

70 Responderi potest secundo ad obiectionem & confirmationem, omnem quidem formam finitam habere determinatam perfectionem & quantitatem, ac qualitates conseruatius tam quoad intentionem, quam quoad extensionem: ita vt eadem numero forma sine additione aliarū partiū nequeat esse sub maiori, ac minori quantitate in infinitū, saltem naturaliter loquendo: sed non ita quin possit esse sub maiorī quantitate, modo adiungātur ipsi aliis partes. In hoc autem sensu, in quo solum vera sunt an ecēdens probationis, & maior confirmationis, nō faciunt ad propositum, quia nō contendimus, quod forma triū palmarū possit esse sub quantitate cēnū palmarū. Itaque bene potest ignis triū palmarū esse determinatus ad comburendum tanto tēpore tantum materia sibi applicat̄, ita, vt amplius pro eodem tempore nihil comburere possit; sed idem ignis auctus per ignem tum productū poterit sine dubio vltiorē ignē producere. Imo argumentum aduersariorum retorqueri potest: formæ sunt ita determinatae ad agendum, vt quo maiores sunt, plus possint ceteris paribus, quam'que minores, ergo ignis maximus plus poterit quam minimus: ergo si minimū potest adiungere sibi alias partes, poterit & maximus, nisi ostendatur impedimentum.

Confirmatur: quia ignis quicunque haberet determinatam perfectionem, quamvis posset augeri in infinitū: ergo ex determinata sua perfectione non sequitur, quin sic possit augeri.

Probatur antecedens: quia haberet determinatā perfectionē: tum quia non posset quamcumque facere, nec elset infinita perfectionis; tum quia non posset agere, nisi intra certam, ac determinatā sphēram: tum quia non posset tanto tempore, nisi tot alias partes sibi vñire: tum

quia non posset absque additione partium; nisi tantum quantitatis accipere, & tantum loci replere: sed non obstantibus his determinationibus posset augeri quicunque ignis finitus cuiuscumque magnitudinis. Quod autē vllus ignis habeat talē determinationē, vt augeri non possit, aut fieri minor extensio, nunquam probari poterit ab aduersarij.

71 Obiectus contra secundam partem: potest esse tam exigua materia, in qua forma non viuentis, verbi gratia ignis, nequeat operari: ergo nequit naturaliter conseruari sub illa forma.

Respondeo negando antecedens, quia in quantumvis minima materia potest aliquam operationem minimum correspondentem exercere.

Obiectus secundo: si non viuentia possint esse sub quacumque minima quantitate, maxime quia essent homogeneas: led hæc ratio nihil probat, quia alias forma viuentium nata informare carnem homogeneam posset esse sub minori & minori quantitate: ergo, &c.

Respondeatur distinguendo maiorem: quia sunt homogenea quomodo cumque: nego maiorem; quia sunt homogenea non ordinata ad constitutionē corporis organici, nec nata informari ab anima, qua est actus corporis organici, concedo maiorem, & nego minorem in sensu, quo conceditur maior, nec in illo sensu probatur, sed in ali sensu; & nego etiam consequentiam.

CONCLVSI O II.

72 Viuentia habent determinatum terminum magnitudinis, ac etiam paruitatis sic, vt virtute sua propria non possint augere se vltius, nec sufficere in quacumque minima quantitate. Hæc est communis cum Philosopho 4. de generatione animalium c. 5. & 2. de anima sex. 41. quem sequitur Scotus 2. d. 2. q. 9. D. Thomas 1. p. q. 7. eorumque sequaces cum recentioribus.

Probatur prima pars, experientia, qua constat animal a nō crescere, quando perueniunt ad certum terminū: cuius ratio a priori potest esse, vel quod calor naturalis deficiat ad augmentū deficiat paulatim, sicut remissio adeo, vt non possit tantum substantia producere, quantum possit sufficere ad augmenū, vel quod ossa, cartilagines, ac nervi successū temporis adeo indurantur, vt non sint apti ad recipiendū plus alimenti per intrā susceptionem: Quod si per infirmitatē tumeat aliqua pars hominis, verbi gratia, vltra magnitudinē, quam haberet alias, adhuc datur terminus ipsiusmet magnitudinis, quā per tumefactionem acquirere potest: neque enim tumefacie potest ad quacumque magnitudinē, proinde crepare solent quandoque partes tumefactae, & homines mori, quia scilicet non patiuntur vltiorem tumefactionem.

Probatur secundo: quia nimia magnitudo officeret operationibus viuentiū connaturalibus: ergo non est verisimile datam esse virtutem à natura perueniendā ad illam magnitudinem.

Probatur secunda pars: quia viuentia constant anima & corpore organico habent e partes, ac membra diversa rationis, quæ exigunt aliquam determinatam quantitatem, vt apta sint ad functiones vite: ergo nō habeant illam quantiā, non possunt viuere: sed illa nō habent in quaue que minima quā titate: ergo.

Confirmatur utraque pars: quia nō est verisimile, quod possit homo esse tam parvus naturaliter loquendo, ac formica, aut formica tam magna, quam homo magnus: ergo homo habet terminum paruitatis & formica nō aguditatis: sed non est mai oratio de illis, quam de reliquis viuentibus: ergo de omnibus idem dicendum est.

73 Obiectus: si homo esset intermixto magitudinis suis, adhuc posset per infirmitatem tumefieri; & si esset in termino paruitatis, posset extenuari: ergo non habet talē terminum.

Respondeo, ex dictis antea, hominem posse habere aliū terminum magnitudinis & paruitatis, quātum ad statum naturalem supposita sanitate, & aliū quantum ad statū violentū, & infirmitatis superuenientis ita, vt vltra magnitudinem, quā posset habere in statu sanitatis, posset vltius

ulterius habere maiorem magnitudinem in statu infirmitatis, sed non nisi usque ad certam periodum; & similiter discurrendum de termino paruitatis. Unde in forma respondeo distinguendo antecedens: si esset in termino magnitudinis, quod statum connaturalem tantum, cedo antecedens, & nego consequentiam; si esset in termino magnitudinis quod statum connaturalem, & statum etiam infirmitatis superuenientis, nego antecedens.

74 Dicere, si homo existens in termino magnitudinis maioris, quam posset habere quod utrumque statum, desineret per introductionem nouæ quantitatis, aut magnitudinis, deberet desinere in tempore, quod est contra omnes; sed deberet desinere per introductionem nouæ quantitatis, si haberet terminum magnitudinis, ultra quam crescere non posse: ergo non habet tamen terminum.

Respondeo negando sequelam maioris, desineret enim in instanti extrinseco ictius temporis, quo deberet acquiri noua quantitas ita, ut verum esset dicere: in hoc instanti est, & immediate post non erit.

Confirmatur hoc: quia certum est quod homo desinet esse de facto, propter introductionem dispositionum contrariarum suis dispositionibus necessariis, que dispositiones producuntur in tempore non minus, quam quantitas: ergo vel salutis desitio hominis in tempore, & sic poterit saluari in casu obiectionis; vel non obstante productione temporaria dispositionum illarum non siet desitio hominis in tempore: & eodem modo potest dici in casu nostro; unde quidquid dicunt aduersarij in hoc casu, nos poterimus dicere in casu ab ipsis obiecto. Et hæc sufficiant de libro sexto physicorum.

LIBER VII.

PHYSICORVM.

DE duabus difficultatibus, quas hoc Libro tractat Philosophus, agit etiam libro sequenti; unde non defuire qui hunc librum ipsius esse dubitaveret. At eum ipsi ascribunt Simplicius, Averroes & cæteri commentatores, & certe stylus ac doctrina correspont, nec insuetum est eadem bis repeti in diuersis partibus.

DISPUTATIO XIX.

DE DVABVS CONDITIONIBVS
requisitis, ut aliquid moueat.

AC disputatione quidquid ad duas difficultates hoc libro contentas spectat, examinabo: quarum prima est, utrum omne quod mouetur, ab alio realiter distincto mouatur. Secunda: utrum agens debeat simul esse cum passo.

QVÆSTIO I.

Utrumquid mouetur, ab alio mouatur.

Propositio hic in dubium reuocata, videtur esse expressa sententia Aristotelis hoc libro, quem sic intelligit D. Thomas, & plures Thomistæ, quos citant, & sequuntur Complutenses hic.

Oppositan tamen sententiam, nempe aliquid à se ipso moueri posse, tenet Scotus in 2. disput. 2. quæstione 10. quem præter suos sequuntur plures recentiores & nominatim Averroës quæst. 14. sect. 5. & Arriaga dis. 3. de generatione sect. 10.

Pro solutione difficultatis aduertendum, triplicem esse motum, de quo haec difficultas examinari potest. Primus est intentionalis, quo scilicet potentia vitale mouet se ad actus vitales. Secundus emanatiuus, ut ita dicam, ille scilicet, quo mouetur subiectum ad formam, quæ emanat ab ipso, & non producitur. Tertius est physicus, & realis, quo subiectum mouetur ad formam, quæ emanat ab ipso, nec producitur intentionaliter, sed vere & physice.

75 Autem certa ab incertis se paretur suppono 1. quod mouetur quidquid mouetur ab alio mouetur in eo sensu, ut nihil mouere se absq; dependetia ab aliquo alio distinguitur in aliquo realiter, & ut id non possit mouere se tanquam causa totalis. Hæc resolutio est communis, & certa, cuius ratio est, quia nihil potest moueri nisi creatura, sed nulla creatura potest mouere se, aut ullo modo agere absque dependetia à creatori: creator autem distinguitur realiter ab omni creatura: ergo quidquid mouetur, ab alio mouetur in hoc sensu; & hoc ipsum est quod alias verbis dici solet: nihil moueri à se ipso tanquam à causa toiali.

2. Suppono secundo, quod aliquid potest mouere se ipsum, tanquam causa efficiens partialis secunda. Hæc resolutio est etiam communis & paucis manifeste, quia intellectus sic mouet se ipsum partialiter ad intellectuionem, ad quam producendum concurrunt partialiter cum objecto aut specie obiecti.

3. Suppono tertio, nullam causam naturalem secundam posse mouere se de novo absque aliqua dependentia ab aliquo extrinseco, naturaliter loquendo, quia si absque dependentia ab aliquo extrinseco haberet mouere se, quandoquidem naturaliter agat, deberet æque producere effectum ante, ac cum cum producit ipsum de novo, ut patet.

Confirmatur: quia quando graue descendit de novo deorsum, tollit impeditum aliquod talis motus, quale non erat antea ablatum; & quando aqua producit in se frigus de novo, remouentur agentia calefacientia, quæ antea erant applicata: & denique quidquid subiectum producit in se relationem intrinsecus aduenientem de novo, ponitur de novo terminus aut aliqua conditione noua, quæ ante non fuit posita.

Ex quibus pater, sensum controversiæ esse, an aliquid possit se moueri, tanquam à causa totali secunda absq; dependentia à concursum effectu alterius causæ secundæ concurrentis cum ipso immediate ad efficiendam formam ad quam mouetur, supposito tolosum concursu universalis Dei. Fortassis etiam esse posset controversia cum Thomistis, an posset aliquid mouere se motu physico tanquam causa partialis secunda: quāuis enim id non possit negare de motu intentionalis, propter exemplum intellectus; tamen forte id negarent de motu physico, sed si ostendatur posse aliquid mouere se motu physico, tanquam causa effectiva totalis secunda, à fortiori sequeretur quod poterit mouere se, tanquam causa partialis.

CONCL V. S. I. O.

3. Potest aliquid mouere se ipsum, tanquam causa effectiva totalis secunda, non solum motu emanatiuus, & intentionalis, sed etiam physico. Hæc est iuxta secundam sententiam præmissam, & quod ultimam partem est contra primam Thomistarum sententiam.

Probatur primo, quoad motum emanatiuum; talis est motus, quo subiectum mouet se ad relationem, quæ ab ipso emanat posito termino: sed illa relatio non habet aliam causam emanatiuum, quam illud subiectum, neque enim terminus habet alium influxum in illam, quam conditionis sine qua non, ut communiter asseritur: ergo aliquid potest mouere se ipsum, tanquam causa totalis motu emanatiuo.

Probatur secundo, quoad motum intentionalem: quia, ut suppono ex dicendis in libris de anima, & communiter teneri, voluntas est causa totalis efficiens volitionis: ergo mouet se motu intentionalis tanquam causa totalis secunda, motus enim ad volitionem est motus intentionalis, ut omnes supponunt.

Probatur tertio, quoad motum realem physicum, quo